

Přítomnost

ROČNÍK XIII

V PRAZE 1. ČERVENCE 1936

ZA KČ 2.—

Dialog o konci sankcí

RUDOLF PROCHÁZKA

Spiknutí proti střední Evropě

B. H. Z.

Křivé zrcadlo německé vědy

F. S.

Duch letošní Olympiady

SPORTIVUS

Hvězdy zezadu

FRANCIS DE CROISSET

Parlament, jaký by měl být

ZDENĚK SMETÁČEK

Ľudová strana hraje a prohrává — Usiluje se o dělníky — Kulturní pospolitosť
Česko-německá společnost — Klidné zákoutí — Nemocenská pojišťovna a její
zaměstnanec — Vítězí nebo prohrává ľudová strana? — Korupce v demokracii

Odpověď z Obce sokolské

ANI KROK BEZ PRŮVODCŮ ORBIS

VYDÁVÁ KLUB ČSL. TURISTŮ V PRAZE

ČESKOSLOVENSKO:

1/1. **Praha, severní a severozápadní Čechy**
403 stran. Mapy a plány. KĚ 60.—

1/2. **Západní a jihozápadní Čechy**
478 stran. Mapy a plány. KĚ 60.—
Obě části v jednom svazku. KĚ 110.—

Slovensko a Podkarpatská Rus
Pohledy z hor. Mapy a plány. KĚ 85.—

Vysoké Tatry a Liptovské Hole KĚ 55.—

1/3. Českomoravská Vysočina a 1/4. Krkonoše
Země moravskoslezská ve 2 částech se připravují

ING. KAREL POLÁČEK

Automobilový průvodce Podkarpatskou Rusí
KĚ 20.—, váz. 27.50

DR. KROUTIL - DR. GELLNER

Vysoké Tatry - Horolezecký průvodce
I. Kriváň a Sedlo pod Čubrinou. KĚ 35.—, váz. 42.50
III. Český štít a Polský hřebeň. KĚ 35.—, váz. 42.50

CENĚK CHYSKÝ: Karlštejn
Dějiny a průvodce hradem. KĚ 6.—

JAN HAJŠMAN

Průvodce Jadranem a Dalmácií
Řada mapek a plánů. Podrobná mapa jihoslo-
venského Jadranu. KĚ 38.—, váz. 45.—

U K N I H K U P C Ů I

NAKLADATELSTVÍ „ORBIS“, PRAHA

Odborný lékař pro porod-
nictví a pro nemocí žen **MUDr. K. STEINBACH**
PRAHA II, Havlíčkovo náměstí 22. — Ord. 9—11, 2—4. — Telefon 270-13

KLUB PŘÍTOMNOST
sekretariát a klubovní místnost v Praze XI., budova
Všeobecného pensijního ústavu (vých. vchod), tel. 355-33

Letní přestávka — příští večer 7. října.

Podmínky členství: Členem může se stát ten, kdo bude přijat
výborem na doporučení jeho dvou členů. Zápisné jednou pro vždy
KĚ 50, roční příspěvek činného člena KĚ 80, rodinného KĚ 40, aka-
demického KĚ 20 (zápisné KĚ 10), zakládajícího KĚ 2000 jednou pro
vždy.

Hosté mohou přicházeti do klubu na jeden nebo tři večery, jestliže
je výbor pozval a člen uvedl.

Úvahy a přednášky Klubu Přítomnost:

1. č. P. N. Miljukov: Masaryk a Beneš, již II. vydání! — 2. č. Walter
Tschuppik: Německo 1926—1936 a Československo. Vyšlo v naklada-
telství Fr. Borový; svazek KĚ 4.

OBSAH 25. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: ZDENĚK SMETÁČEK: Ohlas z Henleinovy strany. — JAROSLAV KRATOCHVÍL:
Mládež na dně. — STULTUS: Změna v Sovětech. — Komunisté a vláda lidové fronty. — STEFAN STEIN: Sto dnů boje
proti ztrátám na materiálu. — WALTER: Nová ústava SSSR. — Silný prezident. — Eskamotáž s volebními výsledky. —
Prokletý most. — Slovo v pravý čas. — Proč úředníci nepomáhají v boji proti korupci? — Na vymyšleném koni daleko ne-
dojedeš.

Přítomnost

za redakci **Ferd. Peroutka**
odpovídá

Firma JOS. SOCHOR, textilní závody
ve Dvoře Králové n. L., vypisuje
veřejnou soutěž

na nové vzory ŠOHAJKY pro sezonu
1937. Soutěž končí 29. srpna t. r.

SOCHOR

Vyžádejte si podmínky v propagačním oddělení firmy
JOS. SOCHOR, Praha I, Melantrichova 15

STOLETÍ PŘERODU

knihovna svědectví a dokumentů k dějinám XX. století, přinesla dosud
tato díla:

1

R. H. Bruce Lockhart:
CESTOU KE SLÁVĚ
Vzpomínky britského diplomata
z Ruska. 2. vydání
Brož. KĚ 45.—. Váz. KĚ 60.—

2

R. H. Bruce Lockhart:
ÚSTUP ZE SLÁVY
Vzpomínky britského diplomata
z ČSR. 4. vydání.
Brož. KĚ 45.—. Váz. KĚ 60.—

3

John Gunther:
EVROPA - JAKÁ JE
Podobizny vůdčích lidí, vlád-
noucích našimi osudy. 2. vyd.
Brož. KĚ 55.—. Váz. KĚ 70.—

4

Konrad Heiden:
ADOLF HITLER
Život diktátora
2. vydání.
Brož. KĚ 45.—. Váz. KĚ 60.—

U K N I H K U P C Ů - FR. BORO V Ý

Klub chce být ve styku se svými členy a příznivci také v době letní přestávky a povede proto po dobu prázdnin tuto rubriku dále. Chce jí využít k tomu, aby si ujasnil různé otázky, přehlédl svou činnost v minulém roce, prozkoumal nové náměty a připravil další myšlenkový i konkrétní program pro příští rok. Aby se jeho snahy přiblížily co nejučinněji všem potřebám a aby obsáhly pokud možno všechny obory našeho politického života, požádal Klub přes sto významných osobností, aby mu pomohly v jeho práci, podaly svůj úsudek o dosavadní činnosti Klubu a oznámily mu celkové i konkrétní náměty pro diskusní večery v pří-

štím roce. Budeme zde postupně uveřejňovat jejich odpovědi. Chceme tím dosáhnout toho, aby se aktivní činnost Klubu, který vcházel do desítiletého jubilea svého trvání a našel si již v pražském veřejném mínění své ospravedlněné místo, rozšířila a aby se stále zokonalovala. Ukazuje se, že vhodně volená forma diskuse přináší poučení a politické vzdělávání a že také u členů i hostů je správně oceňována. Klub hledá však další cesty a další podněty. Proto založil tuto rubriku a proto v ní bude pokračovat i v době, kdy vlastní svou činnost přes léto přerušuje.

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BORO V Ý V PRAZE II, NÁRODNÍ TRÍDA 18

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok KĚ 100.—, na půl roku KĚ 50.—, na čtvrt roku KĚ 25.—, jednotlivá čísla KĚ 2.— • Užívání nov. známek povoleno řed. pošt. a tel. v Praze č. 13301-24-VI z 10. 1. 1924 • Podací úřad Praha 25

TISKEM KNIHTISKÁRNÝ ORBIS, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA Č. 62

Dialog o konci sankcí

Proč byly sankce proti Italii zrušeny, místo aby byly zesíleny, udržovány a stupňovány až do rozhodnutí?

— Poněvadž se minuly účelem a mohly napříště býti jen na škodu.

— Tedy doznání porážky, kapitulace před triumfem násilí a povzbuzení pro každého příštího útočníka?

— Pouze nezdar prvního pokusu o kolektivní akci na obranu míru a bezpečnosti států bez ohledu na jejich sílu a brannost — a užitečná zkušenost pro budoucí možnosti.

— Habeš byla tedy pokusným morčetem, které se na to nechalo zemřít, a nic nezaručuje, že takových pokusných obětních zvířátek bude zapotřebí ještě více, než se slavná kolektivní akce začne dařit.

— Lituji, že nemohu opravdu ručit za rychlost vývoje k mezinárodní solidaritě a pohotovosti. Jisto je tolik, že se nedá uměle urychlit ani vynutit. Habeš měla nárok na právní ochranu, ale nezbudila dostatečný zájem, naopak její případ vyvolával nepoměrné riziko.

— A co Anglie?

— Ani Anglie neměla na věci toho zájmu, který se jí podkládal a tudíž ani na vynucení rozhodnutí bez ohledu na všechno ostatní. Naproti tomu Francie měla nést to nepoměrné riziko, které z akce vznikalo.

— Myslíte patrně, že Anglie, nebo lépe řečeno anglická vláda, to nebrala s obranou Habeše tak vážně, a že Francie považuje Společnost národů za dobrou jen proti Německu?

— Naprosto ne. Je třeba posuzovat skutečné poměry docela klidně a hledět se vmyslit a vcítit do situace každého jednotlivého činitele. Já chci upozornit především na to, že Anglie nehájila zde své životní koloniální a imperiální zájmy, jak se téměř obecně soudilo a neměla tudíž také živelní a životní zájem na Habeši, z něhož měla vyrůst její neoblomnost, její energie a odhodlání jíti jusqu'au bout, až do války. Je zajímavé, že právě v této domněnce, sdílené přáteli i nepřáteli, je nepřímé doznání, že jen „osobní“ a přímé zájmy jsou s to pohnout státy, aby se angažovaly až tak daleko. Také jen kdyby tomu s Anglií opravdu tak bylo, bylo by dnes možno mluvit o její porážce.

— Vy nevěříte, že by Anglie byla Mussolinim ohrožena?

— O ano, ale kdyby každý, kdo je někým v Evropě či jinde ohrožen, měl se snad pouštět do války, tedy bychom z válčení vůbec nevyšli. To je ta nebezpečná teorie války preventivní, pro níž mají právě v Anglii nejméně smyslu. Nikdo nepochybuje, kdo do věci je zasvěcen, že britská vláda mohla se s Římem o Habeši dobře dohodnout nebo i rozdělit, a může se s Itálií dohodnout i dnes o Středomoří i ostatním. To soužití nebude ovšem již tak pohodlné jako kdysi, ale proti tomu se nedá nic dělat, časy se mění.

— Proč se tedy Anglie tak horlivě do té kampaně hnala?

— Právě k vůli Společnosti národů a kolektivní bezpečnosti. Vaše nedůvěra svědčí jen, že sám považuje

jete „osobní zájem“ států za rozhodující pro jejich mezinárodní politiku. Ale nedivte se. I tak nejde o nic utopisticky idealistického. Lze to chápat zcela reálně politicky. Anglie prostě již nemůže, i kdyby chtěla, jednat mezinárodně jinak, než na půdě a v duchu Společnosti národů. Na to je její politický systém už příliš pokročilý a také sám vládní personál — Baldwin, MacDonald, Irwin (lord Halifax), Eden — příliš mravně citlivý. Anglie je prostě příliš civilisovaná, v tom starém dobrém smyslu devatenáctého století. Její všemocná, poněvadž plně uvědomělá demokracie, to proslulé veřejné mínění by prostě už nesneslo takový obchod, neslučitelný s dobrými mravy, jako by bylo mocenské ujednání o Habeši, Anglie, i pokud jí záleželo výslovně na Habeši, nemohla jednat jinak, než zákonným postupem Společnosti národů, a když tento zákonný postup nevedl k cíli, nestálo jí to právě za to, aby se uchýlovala k postupu nezákonnému, k válce, nebyla na to ani mravně ani technicky připravena. Anglie z důvodů výše zmíněných nechce, a skoro by se dalo říci už ani nemůže, obstarávat své zájmy jinak, než cestou zákona, to jest prostřednictvím Společnosti národů, a musí jí tudíž záležet především na zachování a vybudování Společnosti národů.

— Chcete říci, že existence a funkce Společnosti národů má pro Anglii větší význam, než existence Habeše a usazení se Italie v této posici?

— Zajisté.

— Pak ale měla tím spíše vytrvat v úsilí dopomoci aparátu kolektivní zákonné akce k úspěchu?

— To se rozumí, ale otázka zněla, zda cestou slepé důslednosti v sankcích, té „buldočí vytrvalosti“, která se často uvádí za příznačnou vlastnost britské politiky, bylo by se dospělo k tomuto úspěchu — k úspěchu Společnosti národů — či zda naopak ke katastrofě? Madariaga správně upozornil na to, že i vítězná válka proti Italii by nebyla žádným úspěchem Společnosti národů — jen úspěchem silnější moci — poněvadž jejím smyslem existence je právě udržet mír.

— Dvaapadesát státům se válka nevypovídá, řekl správně viscount Cecil.

— To je pravda, bohužel, předpokládá již rozřešení úlohy, kterou teprve máme řešit. Těch dvaapadesát států, stejně a současně odhodlaných zakročít na všechno riziko, tu není. Místo toho máme zatím jen klubko nestejných zájmů a nestejného zatížení rizikem, při čemž třeba jsou nejvíce zatíženi právě ti, kteří mají nejméně zájmu. Zde na příklad to byla Francie jako nejbližší a největší soused Italie, která byla nejvíce na ráně, pokud šlo o pozemní armádu, a která měla zároveň nejméně zájmu a vyhlídek při válčení s Itálií, majíc v boku Německo. Bítí do Italie znamenalo by pro ni doslovně řezat do vlastního masa, ježto si nedávno předtím (dohodou Laval-Mussolini ze 7. ledna 1935) udělala z ní spojence. Francie se neměla od Italie čeho obávat a čeho domáhat — a naopak musila celou pozornost a energii soustřeďovat proti Německu, není tudíž divu, že pocítovala habešskou aféru jen jako nepříjemnou okliku.

— Malé státy Balkánské dohody byly také na ráně a nerozpakovaly se přijmout těžké oběti a závazky v hospodářských sankcích i v námořní dohodě o vzájemné pomoci.

— Zcela správně, ale tyto státy mají se co obávat silné Itálie a potřebují ochrany silné Anglie. Mají také své staré účty a pohledávky u Itálie. Zde je právě národní zájem zcela jednoznačný.

— Společnost národů je tedy prostě líheň aliancí, jak říká Pertinax.

— Ne tak docela. Tak jednoduché to není. Politickému materialismu nesmíme vyklidit pole. Tolik je však jisto, že nemůžeme se také stavět čelem proti skutečností, proti přírodě. Natura parendo vincitur. Všechna kultura zdvihá se nad přírodou, ale spočívá na ní. Společnost národů nesmí se státi dobročinným spolkem, má-li být skutečným politickým činitelem. Státy budou jen tenkrát jejími spolehlivými členy, budou-li v tom vidět svůj zájem, budou-li zde moci obstarávat s úspěchem své věci, jako na to již hledí Anglie, budou-li zde nalézat skutečnou právní ochranu a bezpečnost, ne zvýšené riziko a oběti. Společnost národů musí nám dovést ušetřit zejména riziko a krvavou oběť války, ne je naopak ukládat.

— To je velmi krásné, ale nechápu, jak se toho dosáhne, když se útočník nechá jednat a nakonec přijme ještě s plnými poctami.

— To je ovšem nemožné. Poslední případ představuje zřetelné fiasko Společnosti národů a je prostě urážkou její existence. Je vidět, že to dosud nejde, ale z toho neplyne ani, že se má tedy použít starého způsobu: válčiti s Itálií, ani že se má celého „sociologického experimentu“ vůbec nechat. Z toho plyne jen, 1. že se má nechat případu, který se nepovedl: potírání habešské kampaně — mezitím skončené — neúčinnými sankcemi, a 2. že se má usilovat o zlepšení soustavy, která řádně nefunguje.

— K tomu je nejprve třeba zjistit, proč nefunguje.

— Zajisté, a ten důvod je docela nasnadě. Nefunguje proto, že se od příliš slabého, primitivního, nevyzkoušeného nástroje žádalo náhle příliš mnoho. Anglie během šestnácti let nikdy nedovolila, aby závazky Společnosti národů byly propracovány, nechtěla, aby byly příliš tuhé a přesné, žádala, aby při své obecnosti zůstávaly volné a neurčité. Odmítala úlohu strážníka celého světa. Ani na ochranu Rakouska nechtěla se vázat kategoricky. A náhle celý svět měl se sběhnout na obranu zaostalé Habeše, do níž nikomu nic nebylo, a to právě v době, kdy měl plnou hlavu jiných, větších starostí! To bylo opravdu příliš silné! Takhle to nejde a nepůjde. Ale může to jít a půjde to jinak. — Jak? To je prostě otázka organizace, otázka v podstatě technická. Mír je ovšem především statek mravní a kulturní. Jako takový zůstane vlastnictvím celého světa. Tomu dal výraz Kelloggův pakt a to se zračí v Stimsonově zásadě neuznávání hotových faktů, vytvořených násilím. Tuto americkou zásadu dnes zcela správně v Ženevě vysoko vyzdvihuje Argentina. Ale to nestačí, neboť i bez uznání, a třeba s prokletím, možno na této zemi žít i prosperovat. Společnost národů chce více. Chce odporovat zlu a pomáhat spravedlnosti. To znamená, že potřebuje „světské rameno“. Vlastní exekutiva Společnosti je vyloučena, dokud

to bude společnost a ne stát vyššího řádu. Ramenem spravedlnosti může být zas jen sdružení států, pohotovost připravená pro tu kterou eventualitu jako hasičský sbor. Ale pozor! Zřizování těchto pohotovostí regionálními smlouvami nedá se zase prostě oddekretovat. I zde je třeba se varovat schematicnosti. Pravá regionální úmluva byla dosud jen jedna: Locarno, pro evropský západ. A ta je dnes uvedena v pochybnost. Regionální úmluvy totiž nejsou aliance. Jsou to oblastní skupiny, které mají jediný společný zájem: mír. Předpokládají vzájemnou důvěru nebo důvěru v určité garanční mocnosti. To všechno je věci organického růstu. S tím nutno však počítat, že vždy jen státy, na věci bezprostředně interesované a připravené, půjdou důsledně podle pokynů Rady Společnosti národů. Na každém jest nejprve, aby se postaral včas o takovou přípravu a pohotovost. Pomoz si sám, Společnost národů ti pomůže.

— Nezdá se Vám však takováto Společnost národů zbytečná? Nestačí opravdu k těmto účelům staré recepty dobré výzbroje a silných aliancí?

— Naprosto ne. Je v tom celý rozdíl mezi divokým západem a moderní civilizací. Zbrojení vyvolává zbrojení a aliance protialiance. To je politika nekonečného šroubu, vedoucí k šíleným závodům a katastrofě, politika, kterou především Anglosasové a tak zvaný neutrální svět právem odsuzují, a v případě nutné srážky by odsoudili tím, že by se postavili proti těm — nebo aspoň že by se nepostavili na stranu těch — kteří to zavinili. To je případ, který měl také na mysli Baldwin, když nyní řekl, že Společnost národů by mohla opravdu ztroskotat, a Anglie by pak musila hledět se opevnit na západě a nechat se Evropu „škvařit v její vlastní omáče“, že zatím však přece jen nejsme ještě tak daleko. Anglie pokusí se spolu s námi odvodit náležitě důsledky z nepodařeného experimentu, aby opravila a zdokonalila ženevský aparát.

— Nebude to spíše jeho omezení a oslabení? Nebude z té operace dokonce smrt Společnosti národů?

— Nemám tak špatného mínění o stavu zdraví Společnosti národů. Má silné kořeny ve skutečných potřebách soudobého mezinárodního soužití. Naše západní civilizace bude buď řádně organizována a kontrolována nebo vůbec nebude. Společnost národů představuje princip a prostředek této organizace i kontroly. Proto její regionální smlouvy nebudou aliance. Budou to prostě prováděcí úmluvy obecného zákona a určitá ramena spravedlnosti kolektivní, centrálně ovládané akce v jednotlivých oblastech. Jen Rada Společnosti národů jako celek bude nadále kompetentní v každé při a bude rozhodovat platně o stanovení útočníka a užití sankcí. Jde pouze o to, aby provádění tohoto usnesení, to jsou právě sankce, nebylo již odkázáno na nemožnou stejnou součinnost a obětavost všech, blízkých i vzdálených, zúčastněných i méně zúčastněných, připravených i nepřipravených. Musí být předem známo, kteří kde jsou připraveni, připraveni na všechno. Ostatní nebudou však proto mít volné rozhodování o svém stanovisku — jako ti pohotovní nebudou moci vyrazit libovolně. Stanovisko celé Společnosti národů bude vždy určeno jednotně napřed, jak stanoví článek

XV., jen jeho následky budou odstupňovány. Sankce, toť prostě exekutiva Společnosti národů. Ta musí však býti budována, ne improvisována.

Rudolf Procházka.

poznámky

Parlament, jaký by měl být

Parlamentní událostí minulého týdne byla rozprava o novele k zákonu o přímých daních, v níž se ujal slova poslanec dr. Meissner, aby podal zprávu o několikaměsíční práci koaličního výboru, jenž osnovu připravoval, a aby přednesl kritiku naší berní soustavy. Tato řeč a zájem sněmovny o ni ukázaly, čím by parlament mohl být a čím bychom si jej přáli mít. Novela k zákonu o přímých daních je z oněch vzácných zákonů, které vyšly z iniciativy parlamentu. Ministerstvo financí přišlo s podnětem, parlamentní výbor se podnětu ujal a rozpracoval jej do širší ministerstvem neočekávané. Jsou odborní kritičtí, kteří praví, že dílo výboru není po všech stránkách podařené. To je dost možné, ale díváme-li se na věc politicky, musíme vzdát parlamentnímu výboru za jeho iniciativu co největší chválu.

Všichni víme, s jakým pohrdáním se veřejnost namnoze na parlament právě po této stránce dívá. Nemůžeme říci, že docela neprávem. Podle ústavy je parlament nejvyšší politickou institucí státu, neboť vládne nejdůležitější mocí, totiž zákonodárnou. Vláda a úřady mají podle ústavní listiny provádět jen to, na čem se parlament usnese. V praxi to ovšem většinou dopadá obráceně: parlament provádí to, na čem se usnesla vláda. Není to pro demokracii žádné neštěstí, protože vláda je výběrem parlamentu a proto je právem spolunositelkou oné nejvyšší moci, jejímž vlastníkem má být jenom parlament. Ale za vládou stojí a jejími návrhy často mluví ještě jiný činitel, jehož zásahy už po stránce ústavní nejsou tak nepochybné jako zásahy vlády samé, totiž byrokracie. Vládní osnovy zákonů se připravují v ministerstvech, a i když potom projdou sítím porad koaličních představitelů, nesou často stopy toho způsobu, jakým na dotčenou věc pohlíží výkonná část státní moci.

V tomto vývoji není nic výjimečného a nepřírozeného. Nejen u nás, nýbrž ve všech demokraciích (nemluvě ani o diktaturách) stoupá význam výkonné moci. Výkonní úředníci jsou odborníci, kteří ve státní správě pracují celý život a proto znají svůj správní úsek podrobněji než poslanec, který přichází dnes většinou ze zájmových skupin. Není proto divu, že v době, kdy je státní správa velmi složitá, nabývá odborný úředník často převahy nad laickým poslancem. Parlament, který dost nemá na paměti tyto věci a který nepečuje o to, aby také on měl ve svém středu odborníky pro všechny věci státní správy a veřejného života vůbec, stává se docela nutně institucí, která jen dává razítko na to, co mu státní správa a vláda předloží.

Tím se nechceme přimlouvat za to, aby parlament hleděl koncipovat všechny osnovy co možná sám. Podněty k zákonodárné práci přicházejí z životní praxe, kterou v celé šíři zachycuje spíše státní správa než parlament. Proto podněty, které přináší poslanci, budou vždycky více méně náhodné a budou vždycky úzce spojeny s oním zájmovým úsekem, z něhož poslanec přichází. Kdyby zákonodárná činnost vycházela jen z iniciativy parlamentu, byla by nepochybně velmi jednostranná a kusá. Úkol parlamentu jest a zůstane především kontrolní. Jde o to, aby parlament tuto kontrolu prováděl bděle, iniciativně a se znalostí věci. Má být především strážcem politického programu, na němž se smlouvala jeho většina, a má činnost vlády a osnovy, které mu vláda předkládá, měřit požadavky tohoto programu. Proto vyspělé parlamenty užívají důležitějších vládních osnov, ať už je to rozpočet nebo mezistátní smlouva nebo nová daně a pod., k tomu, aby prováděly velké politické rozpravy o směru vládní politiky. Tu pak připadá důležitý úkol opozici, aby kritisovala a proti politickému směru stavěla odlišný směr svůj.

To všechno jsou ovšem v našich poměrech pouhé ideály. Plenární schůze jsou obyčejně pouhá formalita, v níž zpravodaj osnovu mechanicky doporučí a členové většiny pro ni mechanicky zdvihnou ruce. Oposice se omezuje na to, že zadeklamuje něco o svém světovém názoru, co obyčejně ani zdaleka nesouvisí s projednávanou věcí, a mechanicky zdvihne

ruce proti. Rozumět konkrétní věci je samo o sobě těžké, a vyjít z ní a rozvinout nějakou širší perspektivu ovšem tím těžší.

Kdyby však náš parlament častěji tak iniciativně pracoval jako u příležitosti novely o přímých daních, kdyby častěji tlumočil zkušenosti a stížnosti širokých vrstev lidu, jako to učinil dr. Meissner při své kritice berní praxe, měl by lepší pověst a více vážnosti. Pak by se také lidé učili rozeznávat mezi parlamentem, vládou a státní správou a neobviňovali by při každém projevu nespokojenosti hned celý „systém“ nebo „režim“ nebo „partaje“ anebo dokonce „demokracii“. Nejhorší nepřítel skutečné demokracie je takováto nejasná nespokojenost, která neví, kam se obrátit a čeho se zachytí, a která se projevuje povšechným hubováním na neurčité fantomy, jako jsou ty, jež jsme výše vyjmenovali. Z. S.

Eudová strana hraje a prohrává

Výsledky obecních voleb byly na začátku června očekávány na Slovensku se zvědavostí. Čekalo se hlavně na to, zda a jak se v číslech projeví nový radikální kurs, který zahájila Eudová strana proti vládě. Eudáci se před volbami také nijak netajili tím, že od obecních voleb čekají schválení své bezohledné, jak říkají, politiky proti Praze. Ale nebyla to jen veřejnost, která zvědavě čekala na výsledek voleb. I uvnitř Eudové strany se čekalo. Čekali ti, kteří určují cestu, kterou strana jde, stejně netrpělivě jako ti, kteří dnes už jen mlčením ke všem těm projevům „nové politiky“ projevují svůj nesouhlas.

A stalo se, že se dočkali mlčící. Eudová strana utrpěla v obecních volbách ztráty, jaké neutrpěla za dobu celé své existence. V žádném větším místě není ztráta hlasů Eudové strany menší než 30% (Michalovce, Vrútky, Levoča). A při tom není ani jediného místa, kde by Eudová strana byla získala tolik hlasů, aby se mohlo mluvit o úspěchu. To dokazuje, že tu nejde jen o nějaké výkyvy, dané místními poměry, ale že tu jde hlavně o reakci na politické způsoby dnešního vedení Eudové strany.

Je zajímavé, jakým způsobem si Eudáci svoji porážku vysvětlují. Z voleb nelze prý usuzovat na to, že by autonomistický směr dále nezískával. Neboť prý na kandidátkách československých stran byli také Eudáci. Proč? Z důvodů taktických, říká „Slovák“. Lze si ovšem těžko myslet, že tímto důvodům budou věřit ti, kteří varovali stranu před radikálním. Zdá se, že podzimní sjezd strany nebude jednomyslnou manifestací pro politickou linii, kterou pěstuje dnešní vedení. Dr. vñ.

Usiluje se o dělníky

Příklad agrární strany nezůstal bez odezvy. Ostatní občanské strany se naučily na Chloupkových agrárnických odborových organizacích pro dělnictvo, že není třeba mít s dělnickou třídou cokoli společného, ale že k organizování dělnictva stačí mocenský vliv v některém ministerstvu. A tak vidíme, že se na politické pravici začíná velký nápor na dělnictvo. Po agrárnících přišli ludovci, kteří si tak připravují už posice mezi voličstvem na chvíli, kdy vplují do některého ministerstva a maskují to zatím starostí o lid, sváděný komunisty. Nyní hlásí už také živnostníci, že založí fialové odborové organizace dělnické. Co jsou to žluté organizace národního sjednocení, víme.

Snad by se zdálo, že je to výhradní starost socialistických stran, aby se proti tomuto náporu bránily. Ale není. Byla by to věc pouze socialistických stran, kdyby všechny ty agrárnické, sjednocené, ludovecké a živnostenské organizace (křesťanské hnutí dělnické při lidové straně vyjímáme, to má už svou tradici předválečnou) neznamenaly také korupci a znepravňování chudých lidí. Je jasné, že ideově nemohou tyto strany dát dělníkovi nic a že jsou si dobře vědomy toho, že dělník s nimi nepůjde pro souhlas s jejich politickým programem, ale pro žvanec chleba, který mu nabízejí. A ten žvanec mohou nabízet jenom zneužíváním úřední moci i povinností, degradováním svých ministrů na agenty s uprázdněnými místy. K tomu ještě se musí ovšem připočíst to, že odborová organizace je dnes důležitý činitel veřejnoprávní, protože stát jí povoluje vyplácet podpory v nezaměstnanosti a sám jí na tyto podpory také vydatně přispívá.

Nápor na dělníka se tu provádí za státní peníze, ať přímo nebo nepřímo. Přímo finanční účastí státu na podporách v nezaměstnanosti, nepřímo opatrováním míst při státních stavbách a pracích. Spekuluje se tu i s obranou státu. Vtip

spekulantů je ovšem v tom, že jsou chráněni státní mocí: je přísně zakázáno zveřejňovat tiskem zprávy, kde a jak se opevňuje pohraničí. Proto by byla konfiskována také každá konkrétní zpráva o tom, kde a jak agrárníkové odborové organizace za státní peníze získávají pro sebe členstvo prostě tím, že kdo se nepřihlásí do agrární odborové organizace, nedostane práci na opevňování. Stejně patrně spekulují ludovci, třebaž ještě ani nevědí, které ministerstvo dostanou, a stejně spekulují na ministerstvo obchodu živnostníci. Jak to dělá národní sjednocení pomocí průmyslníků a těžařů, ačkoliv je v opozici, víme.

Z těchto všech důvodů nejsou odborové organizace a útok na dělnictvo jen starost socialistických stran. Našel se prostě nový paklíč ke státní pokladně. Tak a nejnak je třeba odborové organizace občanských stran posuzovat. *Hn.*

Kulturní pospolitost

Nikdy se tolik nepsalo a nemluvalo o kulturní pospolitosti všech Němců, zejména o kulturní pospolitosti našich Němců s Němci v Třetí říši, jako teď, kdy mnozí lidé si kladou otázku, zda to, co se děje v Německu, má vůbec něco společného s kulturou, nechceme-li se rozloučiti s obvyklou představou kultury. Henleinova strana stále dokazuje, že si nedá zakazovati vědomí této pospolitosti všech Němců na světě.

Nikdo nepopírá, že Němci v republice jsou částí všech Němců, kteří bydlí v Německu, v Rakousku a kteří žijí v různých státech a zemích. Toto vědomí nelze nikomu zakazovati. Ale nelze mluvit o nějaké pospolitosti všech Němců, která by byla nesena společenstvím zájmů i myšlenek. Nikdy mezi Němci ve světě nebyly tak silné rozpory, jako právě dnes. Jsou rozdělení ve dva tábory: hitlerovský a protihitlerovský, a tábor protihitlerovský potírá režim Třetí říše právě jménem kultury.

Pojem kultury může být různě vykládán. Ale lidé skutečně kulturní se dohodnou lehce o tom, že minimem kulturním jest úcta k lidskému životu a minimální úcta k přesvědčení druhého. V Třetí říši není úcty k lidskému životu a není tam minimální úcty k přesvědčení druhého. A v této době Henleinova strana tolik mluví o kulturní pospolitosti všech Němců. Přečteme-li si však několik čísel Henleinovy „Rundschau“ nebo „Die Zeit“, poznáme, že není kulturní pospolitosti všech Němců, o které mluví Henleinova strana. Do nedávna neuznávala Henleinova strana žádné jiné německé strany. Když psala o H. Mannovi, dávala jeho němečtví do úvozovek. Po měr Henleinova tisku k Rakousku jest přímo mrazivý, až jest to stát německý, který by musil být podstatnou součástí německé kulturní pospolitosti, kdyby — existovala. Sociální demokraty také henleinovci neuznávají za plnokrevné Němce. To, čemu henleinovci říkají „kulturní pospolitost všech Němců“, není nic jiného než opatrným opisem sympatií k Třetí říši. *V. G.*

Česko-německá společnost

V rozčilených komentářích tisku k Henleinově chebské řeči přišel poněkud zkrátka podnět, jež tam Henlein učinil, aby totiž byla založena německo-česká společnost, která by se zabývala poměrem obou národností. Henlein měl patrně na mysli více než pouhý debatní kroužek. Zdá se, že by si přál, aby instituce měla veřejnoprávní povahu a aby rozhodovala autoritativně. Postranní myšlenka patrně byla, že v německé části oné společnosti by měla hlavní slovo jeho strana.

První námitka, která se vnučuje, je asi tato: Henlein nyní hledá něco, kolem čeho chodil před volbami nevšimavě — míním parlament. Touží-li po zprostředkující instituci, která by nebyla pouhým debatním klubem, nýbrž byla vybavena politickou mocí něco vyříditi, lze sotva pochybovat, že nejvhodnější půdou pro takovou činnost by byl parlament. Henlein nepovažoval za vhodné do něho vstoupit. Chtěl by nyní hledat útočiště v nějaké druhé národní radě. Lze se opravdu tázat, zdali je nepraktičnost jeho návrhu úmyslná či bezděčná. V prvním případě by patrně bylo jeho cílem zneemožnit pokusy o neutrální středisko pro diskuse o národnostních otázkách, o němž se v poslední době tu a tam děly zmínky; v druhém případě by šlo prostě o politickou naivnost.

Přes to bychom nechtěli, aby myšlenka na nějaké dorozumívání klidné prostředí byla zdiskreditována tím, že jí vyslovil Henlein. Ostatně to není myšlenka jeho a také není nová. Chceme však zdůraznit toto: v takové společnosti by opravdu muselo jít o dorozumění, nikoli o agitaci a o politický boj. K dorozumívání je třeba otevřených myslí, upřímnosti, dobré vůle, vytrvalosti a ducha míru. Henlein se dal na

cestu mocenskou. Dorozumění se může dařit jen v ovzduší politického odzbrojení. Proto Henleinův směr k dorozumění příliš nepřispěje. *Z. S.*

Klidné zákoutí

Projev Konrada Henleina v Chebu sotva bude základnou užitečného rozhovoru o spolupráci Čechů s Němci, jejichž jménem chce K. Henlein mluvit. A přece v této době, kdy sudetoněmecká strana žene, jak se zdá, spor na ostří nože, jest kdesi uskutečňován kus českoněmecké spolupráce. Mluvil o ni na valné hromadě Ústředního svazu čsl. průmyslníků předseda německého svazu průmyslníků dr. ing. Mühlig:

„.... v rámci naší ústřední organizace a v četných odborných organizacích spolupracují harmonicky Češi a Němci, váží si sebe navzájem a snaží se v plné spolupráci najít dobrou cestu.“

Henleinova strana přichází se projevy a požadavky stále radikálnějšími. Naproti tomu mluvčí německého průmyslu si pochvaluje spolupráci českých a německých průmyslníků. A přece je dobře známo, že německý průmysl má velmi blízko k Henleinově straně. Měl blízko k ní, když se zakládala, a projevil o ní zájem i v posledních dnech, kdy sudetoněmecká strana prožívala silnou krizi. Německý průmysl měl obavy, že Kasperův úspěch by posílil pozici dělnických stoupců strany. Byl by nesprávně líčiti konflikt Brand-Kasper, resp. Henlein-Kasper jako konflikt sociálního, dělnického křídla strany s protidělnickým vedením SdP. Šlo tu spíše o nespokojenost bývalých hakenkreuzlerů, kteří viděli, že Kameradschaftsbund s nimi zachází podle hesla: mouřenín vykonal svoji povinnost, mouřenín může jít. O bezvlivnosti t. zv. dělnických mluvčích svědčí nejlépe skutečnost, že posl. Sandnerovi, který měl svoji popularitu mezi dělnictvem, nebyla dána plná moc k hájení dělnických požadavků, nýbrž plná moc k potírání „rebelů a vzbouřenců“, jak se v SdP mluví o opozici.

I německý průmysl u nás hraje dvojí roli: dovede spolupracovati s Čechy, jsou-li průmyslníky, a dovede podpalovati národnostní rozepře, jde-li o podporu sudetoněmecké strany. Dělal to i český průmysl, který silně doplatil na svoje „národní sjednocení“. Není vyloučeno, že doplatí na svoji hru i německý průmysl, který má tak velké sympatie k Henleinově straně. Politika dvou železek se nevyplácí. Nelze chválit spolupráci Čechů (průmyslníků) a Němců (průmyslníků) a při tom v zájmu Čechů a Němců (průmyslníků) podpalovati národnostní zášť. *V. G.*

Nemocenská pojišťovna a její zaměstnanec

Nemocenská pojišťovna soukromých úředníků a zřízenců v Praze se v posledních letech spokojuje popularitou zatvrzelého sudiče, kterou asi hodlá nahraditi lepší svou pověstí průkopníka dokonalejších a modernějších směrů v péči o nemocné pojištěnce. Její neslavné spory s tajemníkem Miroslavem Grégrem byly právě rozmnoženy o třetí velký neúspěch před nejvyšším soudem v Brně. Tyto spory, jejichž východiskem je podivná změna ve vedení pojišťovny, se vlekou už pátý rok. Jsou v ní dvě složky, které si zasluhují širší pozornosti.

První složkou jsou nesmírné soudní útraty, které připadají na vrub nemocenské pojišťovny. Bohužel je nemusí hradit ti, kteří dali ke sporům podnět, nýbrž prostí pojištěnci. Ze svých hubených platů povinně odvádějí zaměstnanci pojistné příspěvky, aby si zajistili účinnou pomoc v nemoci. Pojišťovna je za loňský rok pasivní částkou Kč 1,777.196.55. Mělo by stačit, že ztráty způsobené hospodářskou krizí stlačují výměry dávek. Ale přes to si pojišťovna dovoluje přepych marných a nákladných sporů, které sotva jsou s to přispěti k lepšímu názoru na nemocenské pojištění. Nadto pojištěnci ještě platí pensionovaného vrchního prokurátora, jehož hlavní činností je péče o tyto spory. Do zbytečných výdajů nutno ještě zahrnouti plat vedoucího úředníka, který již po několik let neřídí, ačkoliv v čele pojišťovny není jiný vedoucí úředník řádně ustanovený. Ostatně při dobré vůli mohla a měla být věc za pět let už urovnána.

Druhou složkou případu nemocenské pojišťovny soukromých úředníků je chování zaměstnanecůvých zástupců v její správě. Jde o spor zaměstnavatele se zaměstnancem. Na stanovisko zaměstnavatele (nemocenské pojišťovny) mají rozhodný vliv zástupci odborových organizací soukromého úřednictva. Říká se, že odborové organizace jsou sdružení na ochranu zaměstnanecůvých zájmů. Případ nemocenské pojišťovny soukromých úředníků by svědčil o opak. Zlí zaměstnavatelé, tolikrát pranýřovaní odborovými tajemníky, zpravidla uznají svůj

omyl, jsou-li soudem poučení o chatrnosti svého stanoviska. Ale odboroví tajemníci ve správě pojišťovny, kteří ovšem nepatří spory ze svého, ženou věci třikrát k nejvyššímu soudu — bez úspěchu.

Kurs obliby nemocenských pojišťoven ve veřejnosti není zrovna vysoký. Ne vždy právem, neboť tu působí silně zlovolná agitace. Ale co říci o tomto jednání, jestliže závisí na vůli odborářů samých? Poslední rozhodnutí nejvyššího soudu muselo vzít po třetí v ochranu proti nim zaměstnance: tentokrát prohlásilo, že pojišťovna neprávem zadržuje pátý rok svému zaměstnanci část platu. 14

Vítězí nebo prohrává Ľudová strana?

Tolik let Ľudová strana vždycky a všude útočila. Proti všem, kteří nebyli autonomistického směru. Ba i proti svým nejbližším, kteří také vyznávají autonomistickou víru, proti národním, když se s nimi ve zlém rozešla pro mandáty a osobní věci. A útočila způsoby velmi často nevybíravými. Politická praxe Ľudové strany v boji s odpůrci je v republice jednou z nejdřsnějších, ne-li vůbec na prvním místě v drsnosti mezi všemi stranami. Dlouho Ľudovci opravdu získávali. Někdy i strhovali. V opojení z takových výsledků se jim pak často zdálo, že v budoucnu mohou očekávat jenom úspěchy. Byli přesvědčeni, že dostanou snad celé Slovensko pod svůj vliv. Za tohoto stavu zapomínali pro plytkou politickou agitaci na to, na co nesmí zapomenout při svém růstu žádná politická strana: na budování pevné organizační základny a na získávání hospodářské moci. Tato skutečnost je v přímé souvislosti s celou politikou Ľudové strany, která je založena na citu, kde rozumová úvaha je zavrhována a politika stává se snůškou vidin bez základů reality. Úspěchy a moc žádné strany nerostou do nebe. Tím méně úspěchy a moc strany, která je založena na politice citu a vášni. Ľudovci v přítomné době to znovu potvrzují. Každá strana potřebuje, aby v určitých dobách, zvláště svého růstu, dala do své politické praxe i sílu citu, kterému masy daleko lehčeji podléhají než pracně metodě rozumové. Ale kde se zapomené, že po tomto období nutně musí nastoupit rozumové chápání skutečnosti, tam třeba i velké úspěchy a mocný růst nemohou být jiným, než oslnivým vzplanutím slámy. Ľudovci jsou právě na počátku, kdy takový plápol pohasíná. Dosti dlouho jenom oni útočili. Teď se úlohy vyměnily. Také Ľudovci se na své kůži přesvědčují o slastech a strastech těch, na které se vede útok. Jenom s tím rozdílem, že na Ľudovce neútočí ani tak ostatní politické strany, které ovšem usilují o svůj růst, ale hlavním momentem je přirozený pochod doby. Odpůrci Ľudové strany neuzívají ani těch drsných způsobů boje, které jsou Ľudovcům vlastní.

Po letech dlouhého očekávání přece se dostavuje konečně to, v co doufali všichni pokrokoví lidé: nové Slovensko. Výhoda Ľudovců spočívala v tom, že brzy se jim podařilo poměrně dobře soustředit všechny konservativní a zpátečnické živly. Pokrokový směr musil teprve růst a sbírat své síly. Musilo se trpělivě čekat na diferenciaci na Slovensku. Ta se právě dostavuje. Boj proti Ľudové straně by nikdy nemohl vyhrát český živel, protože opravdu mohlo by se zdát, že jde o imperialismus silnějšího. Ale vítězně ho vybojuje pokroková část mladé slovenské generace. Ľudová strana na ni pozbývá vlivu. Místo kněží, o které se moc Ľudové strany především opírá, vliv se přenáší na laické kulturní, hospodářské a výchovné činitele. Jestliže nyní Ľudová strana podniká pokusy, aby tento kněžský vliv na mladé Slováky byl zachován, pak se klame a svědčí to jenom, že nezná politickou psychologii a nezná především duši mladého Slovenska. To se ocitá na předělu.

Na jedné straně snaží se mladou generaci získat Ľudová strana, která představuje celým svým životem minulost, s množstvím balastu, kterému se slovenská mládež jenom usmívá, ale proti kterému šikuje své síly a chystá se revoltovat. Na druhé straně je tu pokroková vrstva, ve svých špičkách česká, která dává nové názory a myšlenky, jak je svět a běh života provál českým oknem. Mladá slovenská generace není jejich osobám příliš nakloněna, ale akceptuje jejich myšlenky, protože odpovídají skutečnosti a jejím přáním a představám. Určité antipatie mladých snažila se využít pro své cíle Ľudová strana. Podařilo se jí soustředit hlouček, který si počínal hodně výbojně a hlavně hlasitě. Ale v tomto momentě politického dění objevuje se na scéně druhá složka slovenské mládeže, silná počtem, ale snad ještě více morálně a přípravou. Neváže se k osobám, ba s mnohými je ve sporu, ale přejala nové myšlenky, zavrhuje Ľudovou stranu jako konservativní a zpátečnickou brzdu slovenského vývoje. Nastupuje na sloven-

ském kolbišti nová síla, čistě slovenská, která sice nehlásá československou vzájemnost, jak si ji představovali její první průkopníci v úplném splynutí, ale svým chápáním československé skutečnosti připojuje se těsně k životu v českých zemích a zapojuje se do československé přítomnosti. Jádro tohoto proudu jsou slovenští socialisté, a zčásti agrárníci. Není bez zajímavosti, že tento proud zavrhuje názor a opakuje to i krajní jejich křídlo, jako by na Slovensku hrozila nějaká čechisace. Slovenský život je dnes už tak silný, že tato obava naprosto padla, tím více vyzní naprázdno v budoucnosti, a tak se Ľudová strana se svou protičeskou agitací ocitá na vedlejší koleji. Tento nový proud neustává pak v soustavné uvědomovací práci, která osvětluje, že Ľudovcům jde o konservativní záměry v neprospěch nejširších lidových vrstev. Nové proudy, jež pronikají do slovenských měst a vesnic z evropského dění, hlavně pak přes české okno, této nové pokrokové vrstvě na Slovensku jenom pomáhají. To je onen československý směr na Slovensku, který si s Ľudovou stranou své účty vypořádá. Zase pak budeme mít blíž o stupínek k opravdové československé jednotě.

Je to celá řada konkrétních událostí z poslední doby, které tento pochod naznačují. Pohyby ve studentstvu, běhování kněží nad upadajícím vlivem, výsledek kongresu slovenských spisovatelů, růst komunistů a sociální demokracie, v neposlední řadě i poslední výsledky voleb do obcí. Posuzujeme-li události pozorným pohledem v celém souhrnu, naznačuje nám to i omezené možnosti Ľudové strany, která dnes již cítí povážlivé trhliny způsobené právě tímto pochodem doby a snaží se je všemi silami ucpat. Musila by se však zcela přeorientovat a postavit se na nové základy, aby obstála. Vývoj v nastupujících slovenských generacích jde proti ní.

Arnošt Pospíšil.

politika

Spiknutí proti střední Evropě

Výklady, jimiž „jeden z vedoucích členů sudetoněmecké strany“ zodpověděl článek o „Kameradschaftsbundu a jeho dějinách“ ve 24. čísle „Přítomnosti“, náleží nepochybně k nejzajímavějším projevům, které vyšly v poslední době ze sudetoněmecké strany, a to z těchto důvodů:

Interview místo opravy.

1. Formálně: Je známo, že strana Konrada Henleina do nedávna slynila přímo jako továrna na opravy, poněvadž si nedala ujíti žádnou příležitost odporovat vážným nebo nedůležitým, pravdivým či nesprávným zprávám v československém tisku o sudetoněmecké straně cestou zákonem předepsaných oprav. V mnohých případech nespokojila se sudetoněmecká strana uveřejněním opravy, nýbrž trvala nadto na provedení trestního řízení.

To se nyní najednou změnilo. Řada podstatných a velmi vážných výroků o Henleinově hnutí v poslední době, jako na příklad různé zprávy o tajném vedení Kameradschaftsbundu a jeho neustále rostoucím vlivu v sudetoněmecké straně (ullesdorfský a solnohradský sjezd) zůstaly bez opravy. Pan Walter Brand spokojil se tím, že všechny tyto zprávy prohlásil za vylhané a pan Henlein tvrzení o vylhanosti ve své chebské řeči opakoval, ale právní žádost o opravu, kterou bylo jindy čekati s naprostou jistotou, se nedostavila. Totéž se dělo podivuhodným způsobem i po článku „Přítomnosti“, o němž jeden z vedoucích členů sudetoněmecké strany sice vykládá, že je v mnoha věcech nesprávný, na který však tíž lidé, kteří jindy rádi zasílají opravy a s tiskem se nejraději stýkají prostřednictvím advokáta, neodpovídají opravami nebo žalobou, nýbrž interviewem. To je překvapující a nápadné. A poněvadž, jak známo, lze opravovat i správné, nelze považovati správnost neopravených zpráv za příčinu náhlé zdržlivosti lidí ze sudetoněmecké strany. Vždyť jim nikdo nemohl bránit, donutiti časopis, aby uveřejnil opravu, podle které „není pravda, že Kamerad-

schafsbund ešte existuje, pravda je naopak, že již neexistuje“. I když takováto oprava by byla zaslána proti pravdě a proti vědomí a svědomí...*)

Příčinu nápadné zdržlivosti lze tedy hledati v okolnosti, že se sudetoněmecká strana vyhýbá soudnímu projednání těchto věcí. Bojí se patrně zažalovati časopis, kdyby opravu neuveřejnil, a bojí se důkazu pravdy. To je jediný výklad, proč opravy nedocházejí a proč se strana utíká k nezvyklé a neočekávané metodě boje, cestou dementování ve vlastních listech a v interviewech. Nikdo nepopře, že tato obava před soudním projednáním dovoluje pozoruhodné závěry a pravdivosti sdělených skutečností.

2. Věcně: Pokusíme-li se z interviewu, který chce být odpovědný, vyloupnouti body, v nichž interviewovaný se obrací proti článku a předhazuje mu nesprávnost, dojdeme k překvapujícímu výsledku: jsou to jen tři body, dva důležité a jeden nedůležitý. Důležité: Interviewovaný popírá, že Kameradschaftsbund ještě existuje a popírá, že reprezentuje nebezpečné spiknutí. Vykládá o něm, že je nevinným nástupcem hnutí mládeže, a ujišťuje, že věc je vyřízena. Nedůležitý bod: Pět osobností, označených v článku za členy Kameradschaftsbundu, nebylo prý členy; a jedna z jmenovaných osob udržovala prý pouze formální a příležitostné vztahy s Kameradschaftsbundem. Zbytek údajů v článku se buďto výslovně nebo mlčky potvrzuje. V mnohých věcech přidává interview dokonce ještě řadu velmi zajímavých a pozoruhodných jednotlivostí. Slovem: Vyvrácení nesprávností omezuje se na uvedené tři body — a s tím jest se nám podrobněji obíratí.

Neexistující „Kameradschaftsbund“.

V interviewu se na dvou místech tvrdí, že „Kameradschaftsbund“ již neexistuje. To je málo, vzhledem k tomu, co se v prvním článku sdělovalo o „Kameradschaftsbundu“ a jeho trvání. V článku se označovalo, kdy a kde byl nejdříve rozpuštěný Kameradschaftsbund znovu založen, jak se jmenuje, jak je jeho vedení organizováno (Bundesführung, engerer Kreis, weiterer Kreis), kteří členové těmto různým korporacím náležejí, jaký je rozdíl mezi „Kameradschaftsbundem“ a kruhem kolem „Aufbruchu“, že má členy v Rakousku a v Německu, s kterými osobnostmi Třetí říše a prostřednictvím kterých členů s nimi je ve spojení. Je úplně vyloučeno spokojiti se vůči všem těmto konkrétním údajům prostým prohlášením, že „Kameradschaftsbund“ už neexistuje. Zajisté, v této otázce stojí tvrzení proti tvrzení a žádná publicistická polemika nemůže rozhodnouti, zda je správné to či ono tvrzení. Prozatím však, dokud nerozhodnou jiné instance, musí veřejnost považovati za pravděpodobnější ono tvrzení, pro které se uvádí větší počet důkazů, zvláště jestliže proti těmto důkazům se nejen nevedou protídůkazy, nýbrž jestliže se proti nim dokonce nic nenamítá. Neexistující „Kameradschaftsbund“ nemůže míti ani Bundesführung, ani členy užšího a širšího kruhu, ani styky s Německem a Rakouskem! Jestliže tyto jednotlivosti jsou správné, musí K. B. existovati. Dosud nebyl učiněn pokus dokázati jejich nesprávnost.

Místo toho dějí se stále nové věci, které pravdivost těchto tvrzení dokazují. Celý konflikt s Kasperem je důkazem existence „Kameradschaftsbundu“, dalším důkazem je oposice značné části stoupenců sudetoněmecké strany proti dru Walteru Brandovi. Poslední důkaz podal Konrad Henlein sám, když po svém znovuzvolení rozšířil hlavní vedení sudetoněmecké strany o devět členů, z nichž šest, pravděpodobně dokonce sedm, jsou členy „Kame-

*) Pozn. red.: Z loyality vůči sudetoněmecké straně dáváme k tomuto názoru našeho spolupracovníka, že sudetoněmecký politik, s nímž jsme uveřejnili rozhovor v minulém čísle, vložil nám tu okolnost, že nám neposlali prostě opravu, jiný způsobem, než bázní, na niž se tu naráží; řekl, že by nechtěli pracovat tiskovými opravami vůči časopisu osvědčené slušnému.

radschaftsbundu“. Tvrzení interviewovaného, že se rozumí samo sebou, že někteří bývalí členové „Kameradschaftsbundu“ i nadále udržují vzájemné přátelství, jistě nestačí, aby odůvodnilo skutečnost, že vedení sudetoněmecké strany se skládá nejméně z jedné třetiny z bývalých a nynějších členů Kameradschaftsbundu. Rozdělením moci uvnitř sudetoněmecké strany mezi t. zv. přátele mění se přátelství, ve skutečnosti, ve spiknutí.

Opoždění Jugendbundovci nebo spiklenci?

Pokud se týká tohoto spiknutí, pokouší se odpověď jeho význam podle možnosti snížit a vzbudit dojem, že běží o dávno vyřízenou, čistě teoretickou a skoro nepolitickou záležitost, která se vědomě přeceňuje. Soudíme jinak a vidíme v „Kameradschaftsbundu“ nebezpečné, tajné hnutí, jehož jest si všímati. Nebezpečí není zajisté v duchovním nebo lidském významu jeho vůdců nebo členů, kteří většinou nedosáhli ještě onoho stupně politické zralosti, které jest zapotřebí pro politický život. Nebezpečí je spíše v personální unii „Kameradschaftsbundu“ a sudetoněmecké strany a poté v jistých stycích, které kameradschaftsbundovci udržují a které jim poskytují jisté, příliš lehce zneužitelné prostředky. Nikdo nemůže říci, jak se politické věci v Evropě a zvláště v střední Evropě dále vyvinou, ale jisté je, že nikdo nemůže míti v této oblasti tak intenzivní zájem na katastrofě, jako ti, kteří si určili za politický cíl znovuzřízení Říše, t. j. pokračování „římské říše německého národa“, a kteří se v nepochopitelném zaslepení a sebezpreceňování považují za schopny a povolány v této Říši obsaditi vedoucí úlohy. Příklad sudetoněmecké strany je poučením, které nelze podceňovati. A úloha, kterou — abychom uvedli příklad — hraje dnes v německé politice Československa takový Walter Brand, je jistě taková, aby tento člověk byl vykázán do mezí svých schopností a možností.

Hlubší příčiny konfliktu s Kasperem.

Kdo prohlédl hříšnou, snad diletantskou, ale právě pro tento diletantismus tím nebezpečnější hru, která se zde hraje, musí varovati. Je podivné, že ti, kteří pečují o osud Československa a osud Němců v Československu, setkávají se na poloviční cestě s oněmi, kteří považují „Kameradschaftsbund“ za ohrožení svého a říšskoněmeckého nacionalsocialismu. Neboť i v tomto bodu, kde běží o konflikt vedení sudetoněmecké strany s Rudolfem Kasperem a jeho přívrženci, pokouší se interviewovaný člen vedení sudetoněmecké strany uvésti veřejnost v omyl. Zajisté nechceme tuto oposici bráti v ochranu — ale nejnovější verze, že oposice Kasperova vznikla z toho, že různí bývalí členové zakázané nacionálněsocialistické strany zákazem přišli o existenční základnu a proto proti vedení konspirojí, je přece příliš nízká a osklivá, nežli abychom ji nepopírali. Ovšem, hlubší příčiny tohoto sporu jsou materiálního rázu, ale sumy, o něž běží, jsou značně vyšší, nežli existenční potřeba menšího nebo většího počtu funkcionářů strany. Sumy, o něž běží, jsou dokonce velmi značné a jejich pramen je za hranicemi. Snad mohl právě interviewovaný člen vedení sudetoněmecké strany o těchto věcech podati velmi přesné informace, či mohl si aspoň dát věci vysvětliti u jednoho kolegy, který se jistě pamatuje na různé více méně podařené cesty autem do ciziny. Skutečnost, že „Kameradschaftsbund“ prozatím vyhrál boj proti Kasperovi, není zajisté definitivním řešením otázky, o kterou ve skutečnosti běží: totiž o to, kdo má větší a oprávněnější nárok na důvěru, která je předpokladem pro otevření jistých peněžních zdrojů. A kdo tyto poměry skutečně zná, musí míti velké pochopení pro onen kruh lidí, kteří s trpkostí konstatují, že dnešní uživatelé pramene se zmocnili důvěry neoprávněným způsobem.

Pět jmen.

Ještě slovo o pěti „opravených“ jménech: Přiznáváme se, že nás tyto domněle nesprávnosti méně zajímají nežli skutečnost, že u všech ostatních uvedených členů jejich příslušnost ke „Kameradschaftsbundu“ nebyla opravena. Neměli jsme pochopitelně po ruce seznam členů bývalého „Kameradschaftsbundu“; proto jsme také nebyli s to tak jemně rozeznávat, zda ten či onen udržoval pevnější či jen formálnější, četnější či jen řídké styky s „Kameradschaftsbundem“, jak se o tom v interviewu dovídáme na př. o panu dr. Neuwirthovi. Pokud se týká pana Sandnera, tvrdí o něm jeho oficiální životopis, že byl už r. 1928 blížek k ruhum, jimž náležel Konrad Henlein, čímž jest zajiště stěží rozuměti něco jiného nežli právě „Kameradschaftsbund“. Je možné, i když ne pravděpodobné, že pánové Brand a Köllner si velkou důvěru, která je zajiště předpokladem pro přijetí do „Kameradschaftsbundu“ z roku 1935, získali teprve svou činností v sudetoněmecké straně. Pan Krutta byl v každém případě členem „Junge Front“ — a že pan Niekisch byl říšským Němcem, může býti argumentem proti jeho členství v „Kameradschaftsbundu“ jen pro toho, kdo neví, že k této organizaci ještě velmi mnozí jiní cizinci a zvláště říšští Němci náleželi a náleželi.

To jsou rozhodující body tak zvané „nesprávnosti“. Ale vedle nich nutno poukázat ještě na několik jiných podrobností interviewu.

Hnutí mládeže a „Kameradschaftsbund“.

Jsou to v prvé řadě rozsáhlé výklady interviewovaného o „Hnutí mládeže“, obzvláště v Německu, které nejménovaným politikem označuje za reakci na „liberální německé měšťáctví, na typ vzdělaného filistra, který pěstoval rybičky, pil mnoho piva a pronášel při tom vlastenecké řeči“. Při tom nedělá rozdílu mezi mládeží Rakouska a Německa, poněvadž prý přece jde o týž národ, jehož jednotlivé části na sebe působily a působí podnes nejrozmanitějšími vlivy. K tomu jest poznamenati, že politické spolky druhu „Kameradschaftsbundu“ a říšskoněmeckého „Freikorpsu“, o němž se interviewovaný sám zmiňuje, nejsou organickým pokračováním „Jugendbewegungu“, nýbrž že spíše vznikly z vědomého protikladu k ní. Otec „Kameradschaftsbundu“, Heinz Rutha, se sám o tom vyjádřil takto:

„Zde (totiž v prvním sudetoněmeckém „Jungmannschaftu“, skupině Ruthově, ze které vzešel „Kameradschaftsbund“) neběželo o modrou květinu Jugendbewegungu, nikoli o problémy životních reformátorů, nikoli o rozsařnost politických stran, nýbrž o tvrdé uspořádaní nové výchovy podle jednoduchých základních zákonů mužnosti. Teprve z této výchovy mohla vyrůst nová politická vůle.“

A v „Junge Front“ se nepolitické hnutí mládeže odmítá s výsměchem.

Je proto nesprávné bagatelisovati hnutí rázu „Kameradschaftsbundu“ tím, že se zdůrazňuje jejich vznik z hnutí mládeže. Právě v protikladu k nepolitickým Jugendbundům tyto politické a politisující skupiny a sdružení zdůrazňují politiku. A stejně je nesprávné, klásti poměry v Německu s poměry v Rakousku a smíšeném území v Československu do jedné řady. Vedlo by daleko, kdybychom chtěli vykládati rozdíly mezi severoněmeckými a jihoněmeckými formami života a politiky. Jisté jest, že organisace rázu „Kameradschaftsbundu“ je typicky a jednoznačně sudetoněmecká, právě tak jako Spannova filosofie stěží mohla vzniknout z kultury severoněmecké.

Nepolitický profesor.

Co se týká vztahu mezi Spannem a „Kameradschaftsbundem“, t. j. Henleinovou stranou (jak známo, Henlein právě tyto vztahy a priori popřel), přiznává sice ve-

doucí člen sudetoněmecké strany v interviewu, že vliv Spannův zde, totiž v libereckém „Arbeitskreis für Gesellschaftswissenschaften“ začíná, ale zároveň bagatelisuje tento vliv tím, že groteskně tvrdí, že Spann je člověk zcela nepolitický. Kdo se jen jednou v životě podíval do některé Spannovy knihy, musí se tomuto tvrzení jen usmát: Spannova filosofie a sociologie je čistě politická, ba mnohdy je jen záminkou pro potírání demokracie, liberalismu a socialismu. Spannova chorobná nenávisť proti Čechům, Spannovo zbožňování toho, co nazývá „völkisch“, Spannova nauka o stavovském státu, jeho poměr k Itálii, k Rakousku, k Německu, to všechno že je nepolitické? Othmar Spann by se tomuto tvrzení sám vysmál. Ostatně má tento nepolitický profesor velmi politického syna jménem Rafaela a jednoho velmi politického žáka, Walthera Heinricha, o nichž interviewovaný bohužel mlčí.

Co je totalita?

Ještě komičtější než žertík o nepolitickém Spannovi je výklad, který je v interviewu dáván pojmu totality: „Mimo to hledají tito putovníci nějaký úplně nový životní styl. Vyjadřovalo se slovy völlige (totale) Erneuerung des Lebens. Mám za to, že tady je také citově původ slova totalita — totalismus.“ Interviewovaný podceňuje československou veřejnost, domnívá-li se, že dojde úspěchu s tímto kabaretním vtípem. Vždyť známe z poměru sudetoněmecké strany k ostatním německým stranám v Československu příliš dobře pravý obsah pojmu totality! Totalita a totalismus nemají opravdu s novým životním stylem nic společného. Nevyjadřují nic jiného nežli snahu, ovládati politický život národa nebo národní skupiny totálně, to znamená výlučně — a při tom vyřaditi každé jiné politické hnutí. Co je totalita, to řekl Konrad Henlein sám, když požadoval, „aby veškerá ještě zdravá část sudetoněmecké mládeže bezvýhradně vstoupila do turnerského hnutí“ a když k tomu doložil: „Tento požadavek je jasným dělitkem mezi těmi, kteří, jako my turneři, chtějí nesobecky sloužit národu.“ Totalita je nárok na neomezenou výhradní moc a na provádění této moci. Totalita je pokus, difamovati všechny, kteří se tomuto osobivému nároku nechtějí podčiniti, jako lidi menší ceny. Totalita nemá co činiti s totálním obnovením života, ale má mnoho co činiti s oněmi novými politickými hnutími, které zcela důsledně za nejlepší prostředek odstranění protivníků a opozičníků považují jejich fyzické zničení. A největší nedostatek totality je, jestliže se totalitárnímu hnutí nedostává mocenských prostředků k uskutečnění totality. O tom by mohl, zvláště po posledních událostech, interviewovaný a každý jiný člen hlavního vedení sudetoněmecké strany vyprávět romány.

Pokud se konečně týká tvrzení, že se lidé z kruhu Ruthova, z tak zvaného „Arbeitskreis für Gesellschaftswissenschaften“ a „Kameradschaftsbundu“ zabývají politikou jen teoreticky, sociologicky a skutečně filosoficky, zapomíná interviewovaný, že od roku 1930 existoval časopis „Die Junge Front“, v němž se zrcadlí pravý charakter „Kameradschaftsbundu“ a jeho politické činnosti velmi jednoznačně. Marně byste hledali v číslech tohoto časopisu sociologické, filosofické nebo teoretické články. Časopis je čistě politický, od prvního do posledního čísla — o jeho politice bylo na tomto místě řečeno již dosti. Zajisté musíme býti členy sudetoněmecké strany a (jak patrně právem předpokládáme) současně i členy „Kameradschaftsbundu“ vděční, že aspoň doznává, že se „později šlo na věc realisticky a členové vstupovali do politických stran“. „Rundschau“ ještě před rokem tvrdila, že „Kameradschaftsbund“ nikdy nic s politikou společného neměl.

Ostatně jsou to všechno otázky druhořadé. Oč ve skutečnosti běží, je i nadále právě ocenění „Kameradschaftsbundu“ a otázka jeho dnešní existence. V těchto rozhodujících bodech nás nemůže odpověď přesvědčiti, že se

mýlíme, když považujeme „Kameradschaftsbund“ za nebezpečnou t a j n o u organizaci a když se domníváme, že má me d o k l a d y, které dokazují dnešní existenci „Kameradschaftsbundu“, jeho komandující posici v sudetoněmecké straně a jeho spojení s cizinou. B. H. Z.

národní hospodář

Křivé zrcadlo německé vědy

Je známo, jaké svízele musí překonávat ve Třetí říši vážní badatelé, kteří tam ještě zbyli, chtějí-li plnit své badatelské a učitelské úkoly starým způsobem. Loňská pogromová štvance Waltera Franka, úředně oprávněného historika strany, proti váženému historiku Onckenovi byla toliko zvláště důrazným a zvláště široce rozdmýchaným příkladem, jakému opovržení propadlo v Německu „liberalistické“ zkoumání skutečností, zejména také proto, že se Oncken odvážil říci pravdu, třeba zahalenou formou. Někteří učenici se snaží uniknouti tomuto osudu veřejného pranýřování, jež provádějí v nové německé „vědě“ mystikové krve, a dopouštějí se ve svých publikacích a řečích nejodpornějších ústupků a nejpodlízavějšího pokorování před novou scholastikou, která předem určuje cíle vší vědy. Že k nim patří staříčkový nositel Nobelovy ceny Planck, dalo by se připočísti na vrub fysikova stáří a churavosti, jež neposilují osobní statečnost.

Nyní se však dal na cestu vědeckého usměrnění i mladší učenec, jemuž to nelze prominouti tak zcela bez námitek. Když mu odňali ředitelství Říšského úřadu statistického a ponechali jen Ústav pro zkoumání konjunktury, zabočil i statistik a národní hospodář profesor Ernst Wagemann na dráhu usměrňování a dolézavosti vůči nynější soustavě. Podobá se pravdě, že jen tak je vůbec ještě možné něco vědecky uveřejniti. Neboť kniha „Křivé zrcadlo statistiky“ („Narrenspiegel der Statistik“), již vydal koncem loňského roku, prozrazuje dosud na každé stránce stopy „liberalistického“ původu spisovatelova. Na rozdíl od jiného Novoněmce Kohla, jež velebí příložený prospekt, snaží se vážně, jak se zdá, v tomto „Křivém zrcadle statistiky“, aby budil v širokých vrstvách laických bez zbytečné povrchnosti porozumění pro otázky techniky statistického šetření, někdy velmi spletité, a především pro její využití. Někde našel proti pustému hlupství mnohých odborných kolegů takřka průkopnický nové formulace a soustavy, aby vysvětlil složité souvislosti hospodářské. Se zdarem se vyhýbá hračkářství abstraktních teorií a přináší místo toho hojnost nových podobenství a praktických příkladů; je vidět, že vyrostl jako outsider z člověka praxe v odborníka. Wagemann je totiž syn německo-chilského velkoobchodníka a pro dráhu vědeckého úředníka se rozhodl poměrně pozdě. Nezádá nijak nejlepším Angličanům a Američanům v umění popularisovat nesnadné vědecké myšlenkové pochody, umění, jež se velmi pěstuje v Anglii a v Americe.

Blahodárně působí také u srovnání se vším, co pochází jinak z Třetí říše, že se vystříhal vší novoněmecké nabubřelosti a metafysicky pathetické omáčky, jež

zprotivily tolik publikace ostatních „hospodářských odborníků“ nacistických, pana Bernharda Köhlera, pana Wenera Daitze a pana profesora Luerse, nápadníka na úřad presidenta Říšské banky, a jež zastírají jen chatrně u těchto lidí nedostatky skutečného odborného vědění.

Se zvláštní láskou — nebo je to zlomyslnost? — zabývá se Wagemann možnostmi a příklady vědomého a nevědomého zneužití statistiky, jako se vůbec snaží o návod, jak užiti opravdu odborně exaktního badání, a o záchranu cti exaktního badání. Počin v novém Německu skutečně pochybný a nebezpečný.

Zdá se, že i autorovi je až příliš jasné, jak je riskantní tento úmysl vůči mistru lživé statistiky, říšskému ministru propagandy Goebbelsovi a jeho nemotornému napodobiteli, říšskému ministru výživy Darréovi. To prozrazuje už název knihy „Křivé zrcadlo statistiky“ a výklad, jež dává Wagemann hned na obalu knihy toporným stylem mystiků krve a pudy tomuto názvu:

„... jenž prokazuje, jak ctěné obecnstvo rádo zachází hanebně se statistikou a jak i počestný cech se leckdy ukvapí, a v němž se ukáže na odstrašující příklad statistickým hříšníkům a pro potěchu všech dobrých lidí, jak potměšilost a lstivost mohou vše dokázati statistikou, ale na konec že se vše v dobré obrátí.“

Právě „odstrašující příklady“, jež uvádí Wagemann, jsou příznačné pro tanec mezi vejci, k němuž je dnes nucen v Německu významný vědec, hodlá-li vysloviti pravdy, jež mohou býti nepříjemné především dnešní soustavě. Výběrem příkladů hledí Wagemann smazati vzpomínky na to, proč byl kdysi na konec vypuzen z Říšského úřadu statistického, totiž na snahu, aby do svého úřadu bral odborníky s nepochybnou pracovní schopností bez ohledu na stranické příslušenství a zabarvení a aby je držel i proti odporu rasových slidičů a stranických matrikářů Třetí říše. To se mu nepodařilo a teď se namáhá zřejmě podlízavostí vůči všemu, co se považuje ve Třetí říši za svaté, udržeti vlastní postavení, ne-li dokonce si je opět vybudovati.

Wagemannovi prý „není znám z oblasti velkých kulturních států ani jediný případ toho druhu...“, kde „... by se výsledky statistického šetření vědomě falšovaly statistickými úřady...“ Wagemannovi však jsou zajisté známy porady v Říšském statistickém úřadě a v říšském ministerstvu výživy na jaře 1935, kde bylo usneseno po všelijakých protichůdných nápadech, aby se změnil početní základ tak zvaného indexu životních nákladů, aniž se to zvláště oznámilo veřejnosti. Zastíralo se totiž zdražení životních potřeb, čili vědomě se falšovalo. Nebo už snad nepočítá Německo mezi „velké kulturní státy“?

Příkladem falešné statistiky je ovšem také štvance proti Sovětskému svazu; tvrdí se totiž pojednou, že „studiem obrovského počtu dokladů a fotografických obrázků bylo možno zjistit, že jen v r. 1933 zahynulo určitě hladem v Sovětském svazu mnoho set tisíc lidí“. Jaké obrázky a doklady měl pan Wagemann, se nepraví; nepochybně pocházejí z dostatečně známých publikací „Protibolševické ligy“, kterou vede major m. sl. Hans Weberstedt, průvodní svědek v procesu o požáru Říšského sněmu, a která vydala udavačské publikace bývalého komunisty Georga Schwarze a štvavou brožuru „Říšský sněm v plamenech“.

Potom prichádza ešte obžaloba zlé Francie a „výmarské soustavy“, jež prý, vědomě falšující, daleko přecenily reparační výkonnost německého hospodářství.

Ve vnitroněmecké publikaci nesmí býti ovšem zmínka o všech těch rozličných statistických falsifikátech, jež náleží mezi denní nástroje dnešní soustavy, počínajíc tvrzením Vůdcovým, že „na cestě nacionálsocialistického vzkříšení neleží ani jediná mrtvola příslušníka protivního tábora“, a končíc poslední úpravou voleb doktora Goebbelse a záhadnými 90 procenty hlasů „ano“ za minulých voleb rad důvěrníků, o nichž musel Ley za rok nato přiznati, že dosáhly jen 40 procent za naprosto nepatrné volební účasti.

Nelze žádati na profesoru Wagemannovi, aby přibíhal veřejně na pranýř tyto zřejmé falsifikáty a zkrouceniny, pokud žije ještě v Německu a pokud má tam oči přijít. Ale příznačné pro celou knihu a pro celou dnešní německou „vědu“ je prohlášení v závěru, že odmítá lpění na pevně nastíněném obecném názoru vědecky metodickém, na p ř e s v ě d ě n í. Ani toho nesmí dnes míti člověk v Německu.

Bylo by bývalo lépe, kdyby byl mlčel, Wagemann, jenž měl za lepších časů blízko k sociální demokracii! Takhle se stalo jeho „Křivé zrcadlo“ nejenom křivým zrcadlem statistiky, ale i veškeré německé vědy a jejích nositelů.

F. S.

sport a hry

Sportivus:

Duch letošní Olympiady

Láska k míru a obchodní zájmy.

Zimní Olympiada minula, a stojíme těsně před hlavními dny Olympiady letní. Odpor proti „smíření národů a mírumilovnému závodění všech států v duchu sportu“, k němuž podle myšlenky zakladatele moderních olympiád De Coubertina má v Berlíně dojít — nyní vlivem obsazení Porýní ve všech státech ještě vzrostl. Aby tento odpor zmírnil, ujistil sám Führer při rozmluvě se spolupracovníkem „Paris Soir“, že by Německo bylo šťastno, kdyby mohlo v Berlíně přivítati co nejvíce Francouzů. Němci prý vynaloží všechno, aby ukázali Francouzům, že jsou vítáni a že jim německý národ vychází vstříc s plnou srdečností. Němci to dokázali už při Zimní olympiadě, kdy skutečně došlo k dobře nastudovaným projevům sympatie před francouzským mužstvem. Naproti tomu přešli tehdy Belgičané bez nejmenšího potlesku, jak mimo jiné ukázal referent švédského sportovního listu „Sporting“.

Berlín měl při tomto stále rostoucím chladu ciziny zapotřebí podniknouti obrannou akci ve prospěch Olympiady. Vůdce říšského sportu, pan von Tschammer und Osten, přijal zahraniční diplomaty a žurnalisty při slavnostní recepci a ujistil je, že při Olympiadě nedojde k nejmenším třenicím a že celý projev bude proveden v duchu olympijských stanov. Nepochybujeme o tom, že tato slova jsou míněna poctivě: Německo má veliký zájem na tom, aby na Olympiadu přijelo co nejvíce hostů a aby při tom utratilo co nejvíce peněz. Dr. Goebbels vypočítal, že za těch šestnáct dnů má do Německa přijeti o osm milionů více návštěvníků než normálně. Stríz-

livě se však odhaduje, že jich přijede asi pět set tisíc. Tito cizí návštěvníci mají zaplatiti nové stadiony, zbudované pro 250.000 osob, nový plavecký basén, zařízení pro 12.000 diváků, nové cyklistické závodistiště a tenisová hřiště pro patnáct tisíc diváků, nové divadlo pod širým nebem pro 35.000 diváků, nové cvičišťe, hockeyové hřiště, polové hřiště, dráhu pro regaty, olympijskou vesnici a vybudování velikých arén, připojených k říšskému sportovnímu hřišti.

Olympijský mír.

V dnešním Německu by působilo určité obtíže proklamovati mír na věčné časy, proto se ohlašuje alespoň mír na nejbližších šest týdnů, „mír olympijský“. Již při zahájení Zimní olympiady byly z tohoto důvodu odstraněny skříňky, prodávající protizidovský časopis „Stürmer“, alespoň v těch končinách, v nichž se cizinci mohli objevit. Z lékařského kongresu, který se koná v polovině srpna v Berlíně, jsou sice němečtí židovští lékaři vyloučeni, zahraniční židé však jsou pozváni. Časopis „Der Judenkennner“, jenž ve svém antisemitismu předstihuje i časopis „Stürmer“, byl na čas zakázán, protože prý „ohrožuje olympijské hry“. Zatím mladí nacionálně socialističtí úderníci si pozpěvují veřejně svou novou písničku, v níž slibují židům, že je roztlukou na kaši, jen co bude po Olympiadě:

„Ist erst die Olympiade vorbei,
so schlagen wir die Juden zu Brei.“

Také vůči pronásledovaným katolíkům si dovolila německá vláda mírumilovné gesto: zatčený vůdce křesťanské organizace mladých mužů, Wolkers, byl ostentativně propuštěn. Je odtroubeno i koloniální propagandě, nehlásá se již heslo: „Volk ohne Raum“, a „Německá koloniální společnost“ byla rozpuštěna s odůvodněním, že její agendu povedou nadále sami národní socialisté.

Všechno se v Německu obrací k míru. Je známo, že první Němec, s nímž se cizinec na delší dobu setká, je číšník a zaměstnanec v hotelu. Z tohoto důvodu byly zřízeny nucené kursy pro zaměstnance hotelů, v nichž se „školí“ pro obsluhování olympijských hostů. V těchto kursech se vštěpuje posluchačům, jakým způsobem mají chváliti „mírumilovnou výstavbu nacionálních socialistů“. Kdo nevidí za kulisy německé politiky, mohl by skutečně míti dojem, že tu došlo k velikému obrácení Německa k pacifismu. Podíváme-li se však do evangelia německého sportu, které sepsal Kurt Münch, vidíme, že je to jen pouhá hra pro zahraniční diváky, a že Německo nemá naprosto pochopení pro olympijského ducha, podle něhož tělesná výchova představuje závod a hry, které nalézají uspokojení v sobě samotných a mají sloužiti jen lidskému štěstí. Německý autor se staví ostře proti „liberalistickému“ sportu, který je „synem západní kultury“, a hlásá, že německá tělesná výchova musí býti politická ve smyslu nacionálního socialismu a že musí naprosto vykořeniti dosavadní sport, závislý na západnických světových názorech. V Německu se stal sport vlivem říšského sportovního komisaře výchovným prostředkem, který slouží státním zájmům. Tento sportovní militarismus stojí ovšem v příkřím protikladu k oné „západnické kultuře světa“, z níž právě jako organický důsledek vyšla moderní olympiada, — jak svědčí tento německý sportovní program:

„Tělocvik a sport mají sloužiti vojenské výchově. Zdravé srdce a zdravé plíce jsou základní podmínkou pro schopného vojáka. Moderní způsob válčení klade na tyto dvě části lidského těla mohutné požadavky. Sportovní cvičení mají se pořádati pod širým nebem, za větru i nečasu, aby byla školou, sloužící otužení pro tvrdý život v poli. Korunou všech tělesných cvičení je jejich praktické použití. Cvičenec a sportovec musí umět všechno to, čemu se naučil, použít i ve vážném případě války.

Čas od času dojde k tomu, že některý sport mezi národy musí být vybojován zbraněmi, aby byly zajištěny nároky některé rasy. Zápas je otcem všech věcí. Kdybychom vyloučili, aby mezi sebou nezápasily jednotlivé národy, povedou se tím zarputilejší boje jednotlivců proti jednotlivcům. Kdyby se i tyto zápasy znemožnily, shnije celé lidstvo.“

Srovnejte s tímto německým vyzváním slova olympijských stanov, která praví: „Národy celého světa musí spolupracovati v mírumilovném závodění ku zdaru lidstva odvážného, čistého a směřujícího k cílům stále vyšším.“

Olympijský ideál smíření národů.

Ve stanovách olympijských, které jsou oficiálním manifestem všech dosud pořádaných olympiád, se praví:

„Olympijské hry buďtež pořádány tak, aby to bylo v souhlasu s jejich slavnou minulostí a v souzvuku s těmi ideály, pro něž olympiáda byla dnes obnovena.“

Úkolem národních olympijských výborů je „působiti všemi prostředky, které jsou po ruce na to, aby se mládež zdárně tělesně vyvíjela a vychovávala a aby v každém věku byla propagována kultura sportu. Mají působiti k tomu, aby byl šířen smysl pro rytířskost a mají usilovati o to, aby mezi rozličnými skupinami národů se rozvíjely mír, svornost a vzájemné porozumění.“

Podívejme se, v jakém poměru k těmto ideálům je německá sportovní ideologie Kurta Müncha, vydaná koncem loňského roku:

„Je přirozeno, že jeden národ předstihne všechny ostatní svým přirozeným a kulturním nadáním a tímto způsobem získá nad nimi přirozenou nadvládu. Všichni ostatní méně nadaní, se proti tomu postaví na odpor. Protože vždycky nižší živly se bouří proti vyšším, počnou tyto méně nadané národy se bouřiti proti přirozené nadvládě jako proti domnělému bezpráví...“

Německý ideolog probírá pak národ po národě a rasu po rase, a pokud nejsou „nordickými bratřenci Němců“, zachází s nimi s nejvyšším opovržením. Francouzi a Belgičané jsou tu označováni jako „západniční lupiči, jejichž podrobuji pěst ležela na německých nivách“ a kteří „co nejdůrazněji zakazovali jakoukoli tělesnou výchovu, aby tak programově a ďábelským způsobem zkazili německou povahu, těla i duše. Proto se svými černými i bílými bestii hanobili německé ženy a dívky“.

„Našimi dědičnými nepřáteli jsou především Francouzi. Po celá staletí tito podlí lidé provozovali své neblahé umění, jak by nás oklamávali a zaplétali do svých sítí. Vynaložili všechno, aby Německo udržovali v nesvornosti a pak aby je roztrhali.“

Jiným národům se v tomto předolympijském hodnocení nedaří lépe. O Řecích se na příklad tvrdí, že „tito kdysi plavovlasí Hellenové se stali teď černovlasými Levantinci. Jejich dřívější kulturní život se dá vysvětliti jedině tím, že se mezi ně stěhovalo mnoho nordických Germánů.“ Židé podle této nauky zdědili přím negerskou lenivost. Slované „mají v sobě mnoho krve semitské a krve negerské“ stejně jako národové románské, „v sobě mají mnoho krve mongolské“. Němečtí hoši a jinoši mají být vychovávaní jako bojovníci za němečtí a mají mariti všechny bídné a ničemné pokusy, usilující o vytvoření jakéhosi „šileneho světoobčanství“.

Přede dvěma měsíci (2. března 1936) četl jsem něco podobného v německém oficiálním sportovním časopise „Deutsche Turnzeitung“, v němž se poukazovalo na strašná nebezpečí, vyplývající ze smíření národů pro jednotlivé rasy a tvrdilo se doslovně:

„Kdyby se vyskytl nějaký člověk, který by měl takovou moc, že by mohl uskutečniti pomíšení jednotlivých ras a sbratření všech národů, pak bychom blahorečili tomu, kdo by podobného člověka chladnokrevně zavraždil.“

Tak vypadají německé přípravy na Letní olympiádu 1936 na těch místech, která nejsou určena pro uklidnění cizinců.

Protiolympiády.

Čteme-li tyto projevy, vidíme, že protestní hnutí proti Olympiádě v Berlíně, která se rozpoutala po celém světě, nebyla neodůvodněna. Nebylo sice možno očekávati, že by tyto protesty Olympiádě zabránily, dosáhly však přece jen důležitých úspěchů. Jedním z nich je projev župního funkcionáře československého Sokola, Froňka, jenž prohlásil při projevu pořádaném letos v březnu v Praze proti berlínské Olympiádě, že členům Sokola je cizí duch bezuzdné národní pýchy stejně jako diktátorské metody despotického režimu, který své odpůrce nenávidí, ponižuje a vraždí. Jádrem Sokola podle tohoto projevu je proti účasti na olympijských hrách v Berlíně. Ve smyslu tohoto projevu změnilo vedení Československé obce sokolské své dřívější rozhodnutí a nepošle do Berlína velkou delegaci členů, nýbrž pouze dvě vybraná mužstva.

Největší odpor proti berlínské Olympiádě se rozvinul ve Španělsku pod vládou Azaňovou: Španělsko je jediná velká evropská země, která berlínskou Olympiádu neobešla vůbec. Ve Francii rozhodly úvahy taktické: byl povolen milion franků na oficiální účast Francie na Olympiádě. Současně však francouzská vláda oficiálně podporuje protiolympiádu, jež se bude skoro současně konati v Barceloně jakožto „Lidová olympiáda“. Pro tuto Olympiádu povolila francouzská vláda 800.000 franků. V Barceloně se sejde většina těch sportovců, kteří z politických důvodů jsou tak zásadními odpůrci Hitlerovy vlády, že je vůbec nemyslitelno, že by navštívili Berlín. Budou to tedy především dělnické sportovní organizace různých evropských zemí. Ráz jakési protiolympiády mají i „lidové sportovní hry“, pořádané v Praze od 1. do 9. srpna, ovšem v menším měřítku.

Jedním z nejpozoruhodnějších protestů proti berlínské Olympiádě je projev polárního badatele a spisovatele Petra Freuchena, jenž je sice čistý ariec a čistý nordický typ, přece však prohlásil:

„Zemi, v níž censura svírá tisk i řečnický projev, zemi, v níž lidé jsou týráni za to, že svými myšlenkami chtějí přivést svět kupředu, tuto zemi nesmíme navštívit ani jako hosté. Olympiáda má sloužiti k oslavě Německa. Každý poctivý člověk, který věří v to, že na celém světě zvíťazí pravda a svoboda, musí však být přesvědčen o tom, že toto Německo nemůže dlouho žít. Všichni my, kteří věříme v právo člověka na štěstí a kteří víme jak ubohé a žalostné lidi vychovává každý nátlak, musíme protestovati proti pořádání Olympiády v Berlíně. Já se stavím proti této Olympiádě již proto, že původní olympijská idea mi je drahá.“

Vidím před sebou zástupy lidí v Berlíně, kteří jsou sváděni k tomu, aby věřili v práva nacismu, aby věřili v tento režim, který zabil svobodu myšlení a vystavil v posměch všechno to, čemu se svět na Německu dříve podívoval. Dnešní Německo stojí mimo naši dobu, proto nemůže v něm být pořádán mezinárodní projev dnešní doby. V Německu vládne nezdravost, perversnost, chorobnost a nízkost. Je úkolem každého vyhnouti se této oslavě: každý návštěvník bude vydáván za pomocníka dnešního režimu. Nechte at tato Olympiáda je promenádou tučných nacistů, kteří se těší ze své vlastní hanby a nechte at se tento jejich sport stane obrazem jejich ducha.

Olympiádě bylo již dnes ublíženo tím, že mnoho nejlepších umělců i sportovců správně pochopilo svou povinnost. Neobjeví se v Berlíně a závodění nebude mít toho významu, jehož by dosáhlo tehdy, kdyby se ho účastnili lidé z celého světa, kteří milují radost, sílu, život, odvahu a naději. Přenechte letošní Olympiádu reakci, ponižení a degeneraci, která vládne v Berlíně. Nechte nikoho odjeti do Německa. Přijde čas, kdy rozkvetne opravdu dávné Německo, kdy zase bude zářiti duch

Goetheův a Heineův spolu s mistry techniky a síly. Pak bude zase dobře v Evropě, pak se zase sejdeme v Německu ke slavnostnímu závodění se zástupci celého světa. Ale letos nikoli.“

Duch Olympiady.

Tím, že letos byla Olympiada zavlečena do vřavy politických zápasů, ztrácejí se ony ideály, které vedly k jejímu vzniku. Zapomíná se na její založení ve Francii, i na to jak podněty k Olympiadě vzešly z Anglie, z mateřské země moderního sportu. Mluví se letos tolik ve spojení s Olympiádou o Adolfu Hitlerovi, že se zapomíná na francouzského barona De Coubertina, jenž na jedné z mnoha svých cest se seznámil s ředitelem koleje z Rugby, který ho upozornil na možnosti moderního sportu. Upozornil ho na to, že sport není jen otázkou těla, nýbrž že je prostředkem výchovy lidí. To bylo rozhodným pro vznik Olympiady. Při všech studiích Coubertinových v Rugby zůstala tato myšlenka pro něho nejdůležitějším zážitkem. A poněkud dozrál v něm plán zaříditi obrovské pravidelně pořádané mezinárodní sportovní hry, které by periodicky dávaly znovu a znovu podnět k pěstování a rozvoji sportu. Jeho cílem bylo, aby ve všech zemích se dospělo k rozvoji takového sportu, jaký poznal v Anglii. Bylo to na počátku devadesátých let minulého století.

Dnes v době mezinárodních matchů si nedovedeme představit jak těžký to byl tehdy úkol. Tehdy nebyly sportovní kluby ani ještě celkově organizovány v jednotlivých zemích a jejich mezinárodní spolupráci se stavěly do cesty velké překážky. Coubertin však se pustil do práce s důvěrou a energií. Rozeslal dopisy a pozvánky na mnoho osobností, které měly porozumění pro jeho ideály. V červnu roku 1894 sešli se delegáti devíti národů ke kongresu, který měl připravit první Olympiadu. Je charakteristickým detailem, že již tehdy se zjistilo, že Německo nemá smyslu pro sport ve smyslu francouzském a anglickém. Představitelé Německa se k tomuto prvnímu zasedání nedostavili, ačkoliv Coubertin pozval tři Němce ke spolupráci. Tito pánové nepokládali mezinárodní sportovní podnik za něco dosti důležitého, co by si zasloužilo jejich zájmu.

Všichni stáli tehdy pod vlivem čerstvých dojmů z úspěšných vykopávek v Olympii, bývalém posvátném městě řeckém. Tato okolnost přivedla na myšlenku, aby nový mezinárodní sportovní podnik navázal na řeckou tradici. Pro Francouze a Angličany to bylo něčím samozřejmým, neboť v těchto zemích se zachovaly nejživější kulturní reminiscence na starověk. Tak došlo k tomu, že po mnoha staletích byly olympijské hry probuzeny k novému životu. Není možno tvrdit, že by baron De Coubertin byl nějakým hlubokým myslitelem. Z jeho hesel, která již tehdy došla nadšeného ohlasu u všech členů kongresu, však vidíme, že mu šlo o mnohem více než o výchovu akrobatických umělců různých zemí.

Již v prvním usnesení pařížského kongresu bylo zdůrazněno, že účelem těchto her má být: „Pozvednutí a péče o tělesnou výchovu za tím účelem, aby mezinárodní sportovní projevy měly vliv na sdružování národů.“

Baron De Coubertin si ovšem cestu od myšlenky k uskutečnění představoval daleko snažší, než byla ve skutečnosti. Když zakládal Olympiadu, pomýšlel při tom na mladistvou slavnost, plnou životní radosti, která by úspěšně působila ke smíření jednotlivých národů. Ve vzrušených slovech hlásal: „Až radost naplní všechna údolí, až ideál dostoupí i nejvyšších vrcholů hor, až u nás všech bude působiti práce svým blahodárným vlivem, — pak bude vládnouti mír na světě.“

Pro něho byl sport nositelem mravního poselství. Nevytvořil olympijské hry k tomu, aby vychovával pro rozmanité země vojáky: chtěl místo válečných zápasů tyto mírumilovné zápasy sportovní. A věřil v to, že každý jednotlivec se vlivem sportu může státi ušlechtlejším, že bude vychován k fair-

play i ve všech ostatních zápasech života. Formuloval tento ideál slovy, jež se stala dnes klasickými:

„The main issue in life is not victory but the fight. The essential is not to have won, but to have fought well. To spread these precepts is to pave the way for a more valiant humanity, stronger and consequently more scrupulous and more generous. These words extend across whole domains and form the basis of a healthy and happy philosophy.“

The Olympic movement gives the world an ideal which reckons with the reality of life and includes a possibility to guide the reality toward the great Olympic idea.“

V těchto slovech zdůrazňuje, že hlavní věcí v životě není vítězství, nýbrž zápas sám o sobě. Nejde o to, abychom zvíťazili, nýbrž, abychom poctivě zápasili. Budeme-li šířiti tyto zásady, budeme dlážditi cestu pro statečnější lidstvo, silnější a tím také svědomitější a ušlechtlejší. Tato zásada musí býti rozšířena na všechna pole lidské činnosti a bude představovati základ pro zdravou a šťastnou lidskou filosofii. Olympijské hnutí přináší světu ideál, který počítá s potřebami reálného života a jenž může o této skutečnosti vésti k uskutečnění velikých olympijských ideálů, jimiž je radost svalů, kult krásy, práce pro službu rodině a společnosti, — tři ideály spojené v nerozdílný svazek. Coubertin žádá, aby vztahy mezi jednotlivými závodníky byly určovány radostí a upřímným kamarádstvím tak, aby olympijská pochodeň byla nesena kupředu mezi budoucími věky: „Šíříc přátelské porozumění mezi národy ku blahu lidstva stále nadšenějšího, odvážnějšího a čistšího.“

Idea amatérismu při Olympiádách.

I slavný amatérský paragraf byl pojat do olympijských zásad původně jediné proto, že zakladatelé Olympiady neměli v úmyslu pěstovati chov gladiátorů. Závodů měli se zásadně účastniti jen ti sportovci, kteří z provozování svého sportu nechtěli míti žádný hmotný užitek. Tenkrát si ovšem nebyli vědomi, že tím buď založí privilej poměrně úzké vrstvy bohatých lidí — nebo se vystaví nebezpečí, že tyto zásady budou nejrozmanitějším způsobem obcházeny. Proto také tento amatérský paragraf byl vystaven v olympijských zásadách nejčastějším útokům. Mimo jiné se poukazyvalo na to, že mnohým národům překáží toto ustanovení, takže nemohou v některém sportovním oboru vyslati na olympijské hry své nejlepší závodníky. To platí zejména pro footballisty a v nové době také pro závodníky na lyžích, při nichž po mnohých diskusích byl vyloučen každý, kdo vyučuje jízdě na lyžích. Přes tyto námitky podržel olympijský výbor amatérský princip v dosavadní formě. Zástupci výboru viděli totiž v jeho odstranění nebezpečí pro myšlenku Olympiady, neboť podle jejich názoru zajišťuje tento paragraf nejdůležitější předpoklad sportovního závodu: stejné podmínky pro všechny. Pořadatelé Olympiady tím také zdůrazňují, že konečným cílem Olympiady není určitý sportovní úspěch, nýbrž duch, který tyto závody ovládá. Proto také účastníci v olympijské přísavezce slibují, že budou závoditi „v rytířském duchu ke cti svých zemí a ke slávě svého sportu“.

V tomto smyslu konaly se první olympijské hry nové doby na jaře roku 1896 v Athénách. Roku 1900 se konaly v Paříži, roku 1904 v St. Louis, roku 1908 v Londýně a roku 1912 ve Stockholmu. Již tehdy byla tato obrovská mírová demonstrace naplněná politickým neklidem a ohrožena příštími válečnými konflikty. Rušivě působila na Olympiadu válka buršská, válka rusko-japonská i válka balkánská. Roku 1912 bylo při Olympiadě ve Stockholmu napětí podobné dnešnímu a došlo dokonce už tenkrát k rasovým rozporům. Nejlepším běžcem světa byl tehdy černoch, jehož Američané vážali učiniti reprezentantem svého národa. Drželi jej proto tak

dlouho v rezervě, než se ukázalo, že i bílí Američané stačili k porážce konkurence.

Se světovou válkou nastala ovšem v pořádání Olympiád přestávka. Jen jediná Olympiada odpadla, hned po světové válce byly hry opět pořádány. Ještě při Olympiadě z roku 1924 však měla politika značný vliv. Tehdy padlo rozhodnutí, že skutečné mírumilovné Německo, které bylo naprosto nepodobno Německu Viléma II., bylo vyloučeno z toho důvodu, že staré Německo bylo původcem světové války. Roku 1928 bylo Německo opět připuštěno a další dvě Olympiady byly nejmírumilovnější od té doby, co tato instituce existuje. Ze všech velkých národů tu chyběl jen Sovětský svaz, který ani letos nepošle své zástupce do Berlína.

Poslední Olympiada, pořádaná roku 1932 v Los Angeles, konala se ve slavnostním rámci, jenž ukázal, že podobná mezinárodní sportovní slavnost může mít příznivý vliv na celý mezinárodní život. Jak dalece se tato pravda osvědčí i při letošní Olympiadě berlínské, toho musíme vyčkat.

do ba a lid é

Francis de Croisset:

Hvězdy zezadu

Jak to vypadá z dálky.

Filmová kariéra působí na mládež stejně fascinujícím způsobem jako loterie. Každý má dojem, že při ní může vydělati bez práce. Není třeba ani konservatoře, ani cvičení v deklamaci: každoročně se stává slavným někdo, kdo ještě nedosáhl deseti let. Není už třeba projít zkouškami. Není zapotřebí humanitního vzdělání, není nezbytno znáti už gramatiku, zeměpis, dějepis, literaturu, pravopis — vždyť přece ředitelé firem jsou první, kteří o tom všem nemají tušení. Stačí, aby člověku bylo dvacet let, aby byl slušně urostlý a přinášel fotografickou tvář.

Film... Otvírá bránu do ráje, nebo alespoň malou branku. Každý film potřebuje statisty, kteří dostávají třeba i sto franků denně, což už je slušná suma. Co na tom, když se kandidát dostane do tohoto království schodištěm pro služebnictvo — když už jednou vstoupil, není nic nemožno. Voják, který spí, podepřen o lafetu děla, může se státi jednou generálem. Každý statista, který dríme za obloukovým reflektorem, si říká: „Snad ze mne bude první milovník.“ Stačí, že umí řídit auto, plavat, skákat do vody, tančit a ať už je to hoch nebo dívka: boxovat. S tím vším má vyhlídku, že na sebe upozorní. Dá-li režisér souhlas k natočení zkušebního snímku s ním a podaří-li se tento výstup, je vyhráno. Tvář mladého statisty, dnes ještě neznámá, bude zítra promítnuta před tisíci diváků a stane se náhle slavnou. Sláva má zlaté paprsky. Mladí i staří čtyř světadílů budou strženi jeho sex-appealem a budou se prát o jeho fotografie. Má zálibu v cestách? Bude přijmán za stolem hlav států, jako Charlie Chaplin. Bude se objevovat na balkonech paláců za potlesku zástupů, jako Douglas Fairbanks. Povede život panovníka, jemuž nikdo nevezme jeho království, jež není z tohoto světa. Je to království v říši obrazů. Život nepřetržitých slavností, poct, květů a kadidla... Úžasný život...

A zblízka.

Ale jak strašný je to život. Díváte-li se na intimní život filmových hvězd, cítíte pekelnou příchut. Zejména ženy si zaslouží politování. Na štěstí se k tomu málokterá přízná. Ženy si málokdy stěžují na svůj osud, jsou-li si vědomy toho, že jim někdo závidí. Zaslouží však politování za to, co zkusí. Alphonse Daudet napsal větu, kterou si

přesně nepamatuji, jež však zní přibližně takto: „Štěstí z ulice, zármutek v domě.“ Tato drobná věta by mohla státi nad životem každé filmové hvězdy. Život jim neskýtá jiného uspokojení než ukojení jejich marnivosti: je to zatraceně hubená rozkoš. Filmové hvězdy nemohou žít ani pro sebe ani pro jiného: mohou už žít jen pro celý svět. Reklama je vynesla na všechny dlažby světa a tam je nechá o samotě, a neustále se třesou při pomýšlení, jak nestálé jsou ty výšiny, na něž se dostaly.

Ve Francii zásluhou francouzského smyslu pro umírněnost život filmových umělců nevykazuje daleko tak veliké výstřelky jak směrem ke slávě, tak směrem k ponížení, jak je najdeme v Americe. Přesto jsou předpoklady uměleckého života přibližně stejné, a najdeme v nich totéž dramatické napětí. Filmová publicistka Mme Titayna otiskla v jednom velkém francouzském večerníku řadu interviewů s filmovými hvězdami, které ukazovaly rub jejich slávy. První z nich zahájila Gaby Morlayová, nejslavnější herečka francouzského filmového plátna. Poslyšte, z čeho se vyznala tato mladá žena na vrcholu slávy jiné ženě:

„Nemáme soukromého života. Jsme soumaři, jsme stroje zapražené do práce. Kdykoli natáčím film a současně hraji v divadle, pracuji denně 19 hodin. To bývá pravidlem. Není radosti, není lásky, není nic než práce, a všechno, co by člověk rád věděl, je nejisté. A jednoho dne ten cíl, pro nějž jste obětovali svou existenci, vám bude snad vyrván.“

Tak vypadá vyznání ženy, která dnes všude triumfuje.

Město bídy: Hollywood.

V Hollywoodu září život filmových hvězd nejvyšším leskem a v něm upadají do nejhlubší bídy. Hollywood je jejich rájem a jejich peklem, žil jsem v tomto nešťastném Edeně a nespátřil jsem v něm jedině šťastné tváře.

Ta hollywoodská zahořkllost, ta vyprahlost, ta chuť popela, kterou máte v ústech po všech recepcích, po nádherných tanečních večerech, po pověstných slavnostech, jejichž jediným cílem je reklama a na nichž se procházejí režiséři i hvězdy, podezřívající se navzájem a nedůvěřivě se po sobě ohlížející, roznášející jako mast svůj úsměv. Všichni ukazují jenom krásné stránky svého života, tváří se přepychově, dělají si reklamu livřejí svého úspěchu, září na celý obličej. Myslí však, že se tím nedá nikdo oklamat. Je to podivný, továrně zhotovený ráj. Noci jsou plné závisti a zklamání. A příroda zdá se stejně prolhaná jako ti lidé: nad zahradami bez vůně se rozlévá zář měsíce a nad záhony květin kolem vil, které nemají vůně. Podobají se onomu kalifornskému ovoci, o němž máte dojem, že vyrostlo v těch zavodněných pouštích jenom proto, aby statovalo mezi dekoracemi. Kupí se jich na tabulích stolů mnohobarevné pyramidy, uprostřed mezi stříbrem a broušenými krystaly — a žádné z nich nemá chutnou šťávu.

Stejně je tomu s tvářemi, které potkáváte, a s dušemi, které pod nimi tušíte. Tyto okouzující krásky se podobají kalifornským růžím a kalifornskému ovoci: nemají nic jiného než vnější náheru. Všechny tyto čisté profily, tato dokonalá ústa a tyto zářící oči mají něco navlas stejného, chybí v nich bezprostřednost, nemají výrazu, nemají charmu. Nikdy jsem nespátřil města, v němž by bylo tak málo mladých lidí a v němž by bylo tak málo mládí. Není pochyby o tom: večer, když se pořádají „parties“ v přepychových vilách, na nichž hosté popíjejí ďábelské coctails, jsem slychal lidi se smát, rozléhalo se tu hlučné veselí a rozpoutávalo se víření rozkoše. Bylo to však pouhé vzrušování, pouhá horečka, žádná skutečná radost, a kdykoli jsem se vracel domů sladkou nocí kalifornskou, měl jsem srdce zpustošené a plné zármutku.

„To je proto, že nepijete,“ mi řekla jedna známá. „Je třeba pít, aby člověk mohl zapomenout.“

Zdálko se mi však, že tu nikdo nespátřil, jako by zapomínal. Co tím ostatně tato mladá herečka mohla mýnit? Aby člověk mohl vychutnávat život, aby si našel rovnováhu, je třeba zapomínati na sebe samotného a mysliti trochu na ostatní. A v tomto ukrutném městě zrovna tohle

nikoho ani ve snu nenapadne. Každý se vyhýbá přátelům s ustaranou tváří i hezkým dívkám, jejichž oči prozrazují úzkost. Každý ví příliš dobře, co to znamená, a uprostřed této nelidské honby za úspěchem, při níž jeden poráží druhého, nemá nikdo kdy, aby někomu přispěl na pomoc.

Každá hvězda, ať už je to muž nebo žena, je obětí někoho: buď svého propagačního šéfa nebo reklamního šéfa své firmy. Všechno je tu zámkou k reklamě, události šťastné stejně jako katastrofy, veselí i zármutek, city synovské i mateřské, lásky i rozvod, ztráta perlového náhrdelníku stejně jako smrt dítěte, nový střih koupacího trika jako hrozba uloupení dítěte. Reklama je každodenní serum, bez něhož nemohou se udržeti tyto neustále ohrožované slávy. Horečka je bez konce. Není žádného oddechu. Nikdo není takový, jaký skutečně je, nýbrž je takový, jakým se chce zdát. Všechny tváře slídí po svém štěstí, anebo se je snaží udržet, žijí v uspěchané naději a všechny tváře očekávají ono horečné delirium: stárnutí.

Stárnutí.

Zestárnouti... To je pohřební myšlenka, kterou jsou pronásledovány nejen hvězdy, nýbrž i režiséři. V Hollywoodu totiž nestačí proti stárnutí pouze to, aby člověk zůstal mlád. Je třeba, aby každého jitra zapaloval třepotavá světélka slávy, aby probouzel zvědavost davu a aby zabránil armádě těch, kteří jsou mladší než on, aby ho předstihli. Je to tragický zápas, který většinou bývá marný. Tito „jedineční“ režiséři, tyto „zářivé“ hvězdy, tyto „oslňující“ mladí milovníci zazáří stejně náhle, jako náhle pohasnou. Přesto, že se zdá, že tolik hvězd září na obloze Hollywoodu, je většina z nich jen jiskrami ohňostroje, které rychle zhasnou.

„Kdykoli začínám nový film,“ říkal mi se zármutkem náš rodák, mladý a velký režisér Robert Florey, zaměstnaný u Paramountu, jenž už 15 let hájí čest Francie na půdě Kalifornie — „vždycky mám znovu rozbolavělé srdce. Hvězdy, které jsem loňského roku znal uprostřed bohatství a slávy, žebrají u mne o místa statistů. A režiséři, kteří byli slavní, jsou zaměstnáni jako metaři.“

„Je to tedy stále totéž,“ otázal jsem se ho — „jako v bajce o bezstarostné luční kobylce?“

„Nesmíte se na to dívat tak po francouzsku,“ odpověděl mi. „Representativní život, který jsou nuceni vésti, vede je ke zkáze. Musí platit své advokáty, své lékaře, své agenty. Zde žijeme v Americe a „úspory“, to je slovo, známé leda ve Francii. Od roku k roku objevuje se větší počet zešílení a větší počet sebevražd. Ženy, které bývaly slavné a které jsou stále ještě mladé a krásné, jsou dnes šatnářkami, protože jejich chvíle minula. Nejšťastnější z nich jsou ty, které se provaly za drobné úředníky zdejších měst. Jiným z nich nezbyvá než dožebrávat se almužny, aby se mohly vrátit do vlasti.“

„Kdyby aspoň stačilo,“ řekla mi ve své šatně mladá a známá hvězda, která mi připomínala králičku, snídajíc list salátu místo zákusku, který zapíjela číší černé kávy a tabulkou aspirinu — „kdyby alespoň stačilo bránit se proti stáří a vyhověti požadavkům módy — tím by bylo možno udržeti se alespoň několik let. Je však třeba uprostřed těchto nelidských podmínek i zachovati své zdraví. Je třeba udržovati v činnosti své svaly a při tom se nutit do pústu, je třeba se veštřívát do nemocí a při tom zachovávat svou mrštnost, je nutno v atelieru si spalovat oči a zachovávat zářivý pohled, člověk musí stárnout a být stále svěží a odpočinut. Ujišťuji vás, že je třeba tohle řemeslo mít hodné v lásce, aby je člověk vydržel.“

Při tom se letmo podívala do zrcadla, a já jsem cítil, že neříkala všechno: nemluvila o obličejí. Přílišná únava činí tvář vpadlou a přílišný odpočinek ji činí houbovitou. Po namáhavých zkouškách v divadle mají herci i herečky právo vypadat v některých dnech unavené. Po filmových zkouškách to oprávnění nemají, poněvadž se ihned natáčejí. Tyhle vrásky... V atelieru se dají opravit. Důmyslné nalíčení promění padesátiletou ženu v mladou

pěťadvacítiletou dívku. Stačí dobrá tělová šminka, navrch trochu růžové, ztlumené a rozptýlené světlo, a vplouvá se do krajů Mládí. Ale jak skrýt tyto vrásky, když zazáří reflektory plným světlem, když svítí obloukové lampy, když spustí celá dělostřelba světél? A jak, když tváře vpadnou, když se objeví váčky pod očima, když čelo se svraští, když nos vystupuje z obličeje, — co pak? Pak je třeba chirurga, je třeba chirurgické estetiky, posledního útočiště těch, které jsou odsouzeny k věčnému mládí. Ale ať se toto mládí zdá jakkoliv věčné, je mu vyhrazena jen krátká doba. Není možno nepřetržitě stahovati líce a přidělavati jizvy, a váčky se objevují vždycky znovu. Nastane okamžik, kdy tato ničemná kůže už si nedá nic líbit. Co pak?

To znamená konec. Od toho okamžiku by bylo třeba hráti úlohy starých paní. Něco podobného však ve filmu není možno. Hvězdy, které jsou na celé světě známé svým mládím, nemohou postoupiti do jiné skupiny — buď zůstanou dvacetiletými — nebo už neexistují vůbec. V divadle představitelka velké kokety přechází poněmáhlu do stadia mladé matky, později do věku matky stále ještě mladé, až je z ní konečně babička. Věk filmových umělců natáčí čas zpomaleným filmem. Mládí divadelních hereček nebývá často nic jiného než kolektivním přeludem: ve filmu to není možné. Zde jsme v království fotografií a nikoliv království ilusí. Jakmile některá hvězda přestala zářit, ať zhasne. Star však, to přece znamená hvězda, která září.

Hvězdy, které zhasly.

Tyto krásné hvězdy ztrácejí velice rychle lesk. Jen si vzpomeňte, jakou práci, jaké energování, jaká odříkání, jaké únavy, jak dlouhá bdění předpisuje život filmové herečky. V divadle jsou zkoušky opravdovou zkouškou: dají se však srovnati s tím, jak vyčerpává zkouška filmová? Vstává se za svítání a pak je třeba čekati dlouhé hodiny s tváří nalíčenou jako fantom až na okamžik, kdy se nenatočí celá scéna, nýbrž jen její kousek. První natočení scény nikdy neuspokojí: nějaký papír zašustěl, nábytek chybně stál, nějaké gesto bylo bezvýrazné, slovo špatně artikulováno, nějaký asistent kýchl, nějaká blízká lampa není v pořádku, a celý výjev je třeba začít znovu. A při tom si nevšímáme toho, že zvukový inženýr není téhož názoru jako režisér, že režisér se nedohodl s operátorem, že operátor se pohádal s osvětlovači, že osvětlovači se neshodli se strojníky a že vůbec nikdo není stejného názoru s autorem. Na štěstí autor není přítomen, a i kdyby tu byl, nemělo by to žádný význam.

Zkoušky se nekonaají jen ráno, nýbrž konají se i večer a často dlouho do noci. Často se opakuje, vždycky se však hned nenatáčejí. Je tisíc nepředvídaných překážek, a to všechno je třeba snášeti s jasným srdcem a zejména s jasným obličejem. K tomu ještě přistupuje, že herci nemohou, jak je tomu na divadle, sledovati pohyb na scéně a zachovati si při tom svůj elán. Je třeba, aby vždycky znovu navazovali na výjev někde před časem přerušeny.

„Odstrihnout...“

Toto slovo je guillotinou inspirace, přetne každý úsměv i vzlyk herce, znamená konec lásky i konec hněvu mladého milovníka. Snad je možné za čas znovu nalézt svůj úsměv, daleko nesnadnějším však je znovu navázati na své slzy. Viděl jsem před časem natáčeti u nás v joinvillském atelieru film „Johanka z Arcu“, jednu z těch nesčetných svatých Johanek, které se filmovaly, a slečna X., herečka velkého nadání, hrála hlavní úlohu. Všechno šlo hladce až do scény na hranici, kdy měla Johanka rozniti v detailu obrovské slzy a při tom ani nepohnouti svou tvář svěťice. Slečna X. se nemohla dostat do pláče. Dovedla se dát poněmáhlu strhnouti scénou a vyjádřiti dojetí, dovedla se dostat do pláče teprve poněmáhlu během hry. Slovo „nový záběr“ však ji zbavilo úplně možnosti hry. Nedovedla se okamžitě znovu vžít do atmosféry. Nedovedla plakat na komando.

„Necháme to na zítřek,“ řekla, „dnes večer nemohu plakat.“

„Ale co vás to napadá,“ křičel vedoucí produkce — „vždyť mne to stojí patnáct tisíc franků denně...“

„Co na mně chcete,“ odpověděla — „já zkrátka nemohu...“

Nemohla skutečně: ať myslila na věci sebe žalostnější, představovala si smrt rodičů, vymýšlela si nejslavnější příběhy, vzpomínala na daňové úřady — slzy se neobjevily.

„Vždyť je přece třeba ji nějakým způsobem rozplakat,“ sténal vedoucí produkce, který sám měl už slzy na blízku. Režisér mu odpověděl:

„Já se o to postarám.“

Nazítří byla slečna X. probuzena v osm hodin ráno. Potrpěla si na jídlo a měla na ně značnou chuť: proto také o desáté byla zvyklá na důkladnou snídani. Snídaně však nepřicházela.

„Dostanete jíst, až nám zapláčete,“ křičel režisér, který zatím natáčel jiné výjevy.

Ještě ve dvě hodiny odpoledne tu stála slečna X. v bílé říze a s rozpuštěnými vlasy na hranici, kterou olizovaly elektrické plameny — neplakala však. Prožívala svůj vztek, abych tak řekl, suchou cestou. Ve čtyři hodiny přišel zřízenec s podnosem, na němž byly připraveny neoblíbenější pokrmy mladé herečky: kaviár, do zlata opečený poulard, salát z rajských jablíček, vanilkový krém, ovoce a krásná láhev burgundského vína. Při tomto pohledu slečna X. už neodolala a rozproudila se v slzách.

„Tady to máme,“ vykřikl režisér radostně — „točíme.“

Tak se stalo, že svatá Johanna z Arcu plakala. Když však jsem vypravoval tuto anekdotu řediteli velké hollywoodské firmy, prohlásil:

„Vy jste ve Francii hrozně pozadu. My dovedeme rozplakat, kdy se nám zachce.“

„Ano, glycerinem...“

„Kdežpak, to je příliš složité, to je třeba natáčeti každou slzu zvlášť. Užíváme k tomu chemického prostředku.“

„Chemického prostředku?“ ptám se užasle.

„Ano, působí okamžitě a dlouhou dobu. Má za účinek, že slzné žlázy pouštějí půl hodiny slzy. Působí ovšem poněkud jako žiravina a kazí oči — měli jsme s tím už několik nehod. Ale u čerta,“ dodal se srdečným úsměvem — „vždyť vy máte sami znamenité přísloví, které tvrdí, že se nedá udělat omeleta, aniž se rozbilo několik vajec.“

Bez jídla.

Vzpomínám si na svou návštěvu v Beverley Hill, nejbohatší čtvrti filmových hvězd, kdež jsem vyhledal jednu z nejslavnějších hereček. Chtěla se se mnou seznámit a pohovořit si o jedné divadelní hře, kterou měla v úmyslu natáčeti. Našel jsem ji ležící na lenošce, vedle ní byla ošetřovatelka, a na její hruď dýmaly dva podivné balíky. Otázal jsem se jí:

„Jste snad nemocna?“

„Naprosto ne. Spíše naopak, nechtěla jsem vás však nechat dlouho čekat. To je parafin. Jsem příliš silná pro úlohu, kterou budu hrát a v níž mám vypadat trochu souchotinářsky. Vidíte tedy, tímto způsobem se denně starají o to po celé dvě hodiny, abych nevypadala příliš dobře.“

Představa zesílení uvádí filmové herečky do horečky. Jejich ustavičnou četbou jsou jejich vážní listky. Pro ty, které mají sklon k tloustnutí, a to má skoro každý člověk, je každý oběd důvodem k výčítkám a každá večere je atentátem na jejich štíhlost. Je jim zakázán i coctail, bez něhož se v Hollywoodu nikdo neobejde. A tak jim nezbyvá než denně prožívat půl hodiny neb hodinu útrapy pod elektrickými přístroji, které působí, že s nich stékají kapky potu. Skáčou přes švihadlo jako děvčátka pokročilého věku anebo jako boxeři, omezují trvání svého spánku, poněvadž spánkem se tloustne, a dávají se masírovat i třikrát denně.

Při tom však jejich úděl není daleko tak trpký jako úděl těch, kdož mají sklon k hubnutí. Jestliže jednou dosáhly své váhy, je třeba udržet se stůj co stůj na tomto normálu. Znal jsem nešťastnici, která hynula ze samého strachu, že by se mohla zhubnouti. Cpalí ji jako husu na chov. V oněch vzácných chvílích, kdy právě nefilmovala, jedla neustále. Jakmile se najedla, ulehla s koulí na břicho a se sklenicí mléka na dosah ruky. Tato životospráva způsobila, že ztloustla přes normál. Vynasnažila se tedy, aby se zhubla. Poněvadž však se jí to nedařilo dosti rychle, počala užívatí výtažku thyroidy: kdo z tolika ctitelů si dnes ještě na ni vzpomene na jejím hrobě?

Nemluvím zcela pravdu, tvrdím-li vám, že jsem v Hollywoodu nespatriil jedinou šťastnou tvář; setkal jsem se tu s ženou, která působila uspokojivým pohledem. Ona alespoň se nezbavovala ani jídla, ani pití, ani spánku. Už deset let zastávala role ošklivých žen a dokonce se chlubila tím, že od roku k roku je ošklivější. Při tom se s drobným úsměvem, plným soustrasti, dívala na tolik krásných dívek, jejichž existence byla neustále ohrožena. Zastávala pevnou posici v tomto trpytívém a křehkém světě.

Jediný spokojený člověk.

Seznámil jsem se s ní a vyprávěla mi o svém životě. Její příbuzní jí všichni vyčítali, že je tak ošklivá, její přítelkyně se jí posmívaly a ona věděla dobře, že nenajde manžela. Když se jednoho dne na sebe dívala do zrcadla, měla geniální nápad:

„V některých filmech je přece třeba ošklivých žen; proč bych nemohla filmovat? Pojedu do Hollywoodu. Doufám, že má ošklivost je fotogenická.“

Byla skutečně. Tato herečka udělala celou školu. Přicházely sem jiné ošklivé slečny, je jich však málo. Je ještě dosti míst k obsazení. V restauraci nebo v dancingu vám to nikdy člověk neřekne:

„Podívejte se na to hezké děvče.“

Něco podobného v ní nevzbudí nejmenší zájem: všechny ženy tu jsou hezké a je jich příliš mnoho. Stává se však, a velice zřídka, že někdo zvolá:

„Viděli jste ji? Ošklivá žena...“

A ihned na ni upře kdekdo oči s jakýmsi pozorným obdivem. Ještě hůře je tomu s přílivem mužské krásy a krásnými chlapci; ti mají kurs co nejnižší. Proto celá ta legie učednických starů, která prozatím touží jen po tom, aby mohla filmovat v roli statistů, snaží se o to, aby měla „karakter“.

Vědí velice dobře, že ateliery mívají pojednou zapotřebí německých studentů, anglických námořníků, španělských revolucionářů, chlapců z určitého kraje. Někteří z nich jsou Američané a zůstávají zkrátka se svým zevnějškem ve své linii. Vypadají-li však „po evropsku“, starají se o to, aby si vypracovali svůj profil podle vzoru té země, kterou pro sebe ať právem či neprávem reklamují. Nezáleží totiž na tom, aby skutečně měli typ určité národnosti, nýbrž jde jen o to, aby představovali nějaký typ tak, jak ve filmu už zdomácněl. Z tohoto důvodu většina drobných zřízenců z bank, z hotelů a z velkoobchodů opakuje s větším nebo menším úspěchem tvář Adolfa Menjoua, Ramona Novarra nebo Maurice Chevaliera.

Povím vám ještě o tom, s jakým druhým šťastným hercem jsem se setkal. Ve chvíli, kdy jsem přijel do Hollywoodu, hledal jeden z největších atelierů usilovně prince Waleského. Nešlo o nic jiného než o statistu, který měl pronést několik slov pro film, avšak tato úloha byla velice důležitá. Byli tedy posláni fotografové na univerzity, do vojenských a námořnických škol, z Anglie se telegrafovaly tyto snímky — žádný z nich však neuspokojoval. Potkávali se lidé velice ustaraných tváří, kteří vás oslovovali:

„Neznáte náhodou nějakého prince Waleského? Je ho nutně zapotřebí.“

Atelier již nedoufal, že najde dvojence tohoto okouzlujícího prince, tu však ho našli u jakéhosi drogisty, kdež

s velickou rychlostí zhotovoval zmrzlinu. Okamžitě tu byli londýnští krejčí, kteří pro něho šili frak, uniformy a golfové obleky. Když byl oblečen, srovnávali jeho snímky s jeho vznešeným předobrazem. Když byl dlouho srovnáván jeho snímek s dokumentárními obrazy, zobrazujícími dědice anglického imperia, pozdravujícího zástupy lidí, vystupujícího z letadla, přehlížejícího vojsko a tak dále, byla s ním konečně podepsána smlouva. Četl jsem v této smlouvě:

„Byl jste angažován pro atelier X s tím, že pro žádnou jinou společnost nebudete hrátí úlohu prince Waleského. Vaše gáže bude zdvojnásobena v případě povýšení.“

„To znamená,“ vysvětloval mi mladý muž, „že dostanu zvýšenou gáží, jakmile se stanu králem. To je velice pevné postavení.“

A letos jeho gáže byla zvýšena!

Co stojí člověk.

I když se zdržíte v Hollywoodu jen týden, navštívíte tři nebo čtyři studia, přepadne vás v nich nepříjemná a utkvělá myšlenka, která vás už nepustí. Tento nepříjemný pocit se vás zmocní, jakmile jen vyjdete z domu. Nejmenší vzdálenost tu obnáší hodinu cesty autem, a člověk nikdy neví, kdy je konec Los Angeles, kdy se počíná Hollywood a kdy se člověk ocitl v Beverley Hill. Jedete stále toutéž cestou. Nepřetržitě se opakují tytéž hotely, tytéž drug-stores, tytéž obchody, tytéž banky, tytéž kostely, tytéž biografy, tytéž úřady, tytéž restaurace, — a všechno to se sobě podobá a počíná se znovu a znovu, až to působí jako přelud. Na určitých bodech protínají nepřetržitou ulici příčné avenue a začínají se vily. Ale všechny tyto příbytky si jsou podobné, a konečně se vás zmocňuje jakási halucinace. Bolestná migréna. V kterém okamžiku začala krajina býti jen pouhým trikem a od kterého místa se domy staly pouhou dekorací? To se nedá zjistit. Tyto továrny obrazů nejsou totiž jen pouhá města, jsou to skutečné celé země, anebo ještě spíše jsou obojí. Město se skládá z nesčetných kanceláří, z projekčních místností, ze skladů a je složeno z naprosto obdobných čtvrtí. Tyto čtvrti jsou mezi sebou spojeny jakoby cevami, d'ábelskou soustavou uliček. Atelier, v němž jsem dnes na návštěvě ve společnosti amerického přítele, dělá dojem současně včelího hnízda, dělnického města, zábavního parku i stavby termitů.

Budou se tu natáčet dva nebo tři exotické filmy, což tu bývá minimální počet, poněvadž se tu střídají všechny rasy světa. Musejí býti zobrazovány naprosto autenticky, to však je na věci právě to zajímavé. Člověk tu nikdy nepozná, co je pouhou maskou a co je pravé, jsou tu Číňané, kteří vypadají opravdově a zatím jsou falešní, a jsou tu Japonci, kteří vypadají jako nalíčení a ve skutečnosti jsou praví, jsou tu Indiáni s perím, podivuhodně přesně vystižení, kteří ve skutečnosti jsou běloši, a jiní Indiáni, kteří nejsou daleko tak zdařilí a už se Indiány narodili. Někteří Japonci mluví přízvukem z Broadwaye, Hindové žvýkají gumu, jsou tu falešní negři, polonegři i praví negři. A všude potkáte v nejnečekanějších kostýmech podivnou rasu šedozenou nebo žlutošedou, jakéhosi přeludného původu: to jsou herci, kteří tu spěchají mezi dvěma scénami.

Bez kabátů tu přebíhají od domku k domku uspěchaní zřízení. Vypadá to, že uprostřed této zpomalené ulice natáčejí zrychlený film. Méně poskakují, ale stejně spěchají již starší úředníci napjatých obličejů. Během několika vteřin potkal jsem v téže ulici dvakrát za sebou *Marlena Dietrichovou*. Jedna z nich je dvojenka: která však?

Kulisy a skutečnost.

Opouštíme „město“ a ocítáme se na „venkově“. Táhne se do nedozírna a trvá to dvě hodiny jízdy autem, než jej člověk objede. Jedeme kolem pahorku, na jehož vrcholku stojí Parthenon. Než se tam dostaneme, projedeme mexickou čtvrtí. Připomínám tu mexickou čtvrt, kterou jsem viděl včera večer v Los Angeles, jenže ta pravá nevypa-

dala tak skutečně. Jedeme kolem malého rybníka, obklopeného mříží, kolem něhož roste džungle. Velice dobře napodobení krokodilové se tu třepotají ve vodě.

„To nejsou napodobení,“ říká mi můj průvodce — „ti jsou praví. Tady se točí nový film, který se odehrává ve střední Africe.“

Slyšíme řvaní.

„Půjdeme se podívat na lvy,“ navrhuji.

„Už je tu nemáme, jsou teď v zoologické zahradě.“

„Slyšel jsem je právě řvát . . .“

„To se dělá skleněným cylindrem. Chtěl byste vidět Paříž?“

„Ano,“ pravím upřímně.

„Podívejte se nalevo.“

Vidím však před sebou Paříž před pěti sty lety: drobné domy s prejzovými střechami, jakási věž a náhle Notre Dame, vše s úzkostlivou pečlivostí napodobené, se svým předchrámovím, s obloukem a s chrličí.

„Postavili to pro Zvoníka u Matky Boží.“

Projdeme pěšky čínskou čtvrtí, pak Bruggami. Staré belgické město vypadá kouzelně, když však náhle zarachotí strojní puška:

„To jsou zvukoví inženýři, zkoušejí zítřejší film.“

Vidím zahradu s ovocným stromovím a normanský selský statek, neobyčejně realistickou stavbu.

„Je to přibližně správně napodobeno,“ pravím.

„To není napodobeno,“ poučuje mne můj soused. „Ten statek je pravý.“

Tento fakt, že tu není hranice mezi životem skutečným a životem umělým, mezi pravdou a lží, tento fakt, který je nápadným u věci, působí ještě nepříjemněji u lidí. Co je vlastně upřímné na všech těch hraných láskách, na všech těch reklamních manželstvích, na všech těch románových životopisech? Kdy vlastně spadnou tyto blažené masky s obličejů? Kdy z nich vymizí ten komerční úsměv? Kdy nastane okamžik, v němž takový fotografický postoj se stane přirozeným? Domnívám se, že takových okamžiků není, poněvadž všechno to se stalo již zvykem. Uplynulo již několik měsíců od mé návštěvy v Hollywoodu, ale podnes při vzpomínce na tuto zemi vnějšího zdání se nemohu zbavit pocitu podivné hrůzy.

dopisy

Korupce v demokracii

Vážená redakce!

Korupce a zpronevěry nejsou typickou vadou demokracie, najdeme je v každém systému — nalevo i napravo — speciální pro ně však jest rozšiřování a udržování pověstí, v nichž toto zlo vyrůstá do nemožných rozměrů. „Každý, od nejmenšího do největšího bere, podplácí, okrádá podle vlastní potřeby, podle potřeby instituce, korporace, strany a kde jakého kolektiva.“ Kdo vytvořil tento defaultismus a nedůvěru k demokracii, kdo otravoval tímto způsobem již od převratu?

Typickým pro demokracii jest také obviňování úřednictva, „byrokracie“, na niž se u nás svádí pomalu tak jako v Rusku všechno zlo, aniž by se stejnou měrou měřilo jiným složkám, provádějícím často korupci v daleko větším měřítku. V řadách jeho pak, po zklamání, nedodržení slibů, stálém tlaku, stranických štvanicích nastává rozklad, nedůvěra v systém a koketování s jinými směry politickými.

Pověsti o korupci a zpronevěrách mají svůj opodstatněný důvod v likvidaci podobných případů. Vyšetření a potrestání závisí často na moci a postavení korupčnicka. Snad příliš mnoho ví, mohl by škodit, kdyby začal mluvit. Prostě i při odkrývání korupce má rozhodující význam prospěch strany.

Likvidace korupce a zpronevěr jest neobyčejně zdoluhavá.

Neumíme je vyřídit různě, tak, jak by toho bylo v zájmu věci, pořádku a klidu občanstva třeba. Příklady větších i menších máme řadu. Stalo se v malém, průmyslovém městečku severních Čech, v části průmyslového hrbitova, kde již po několik roků trvá nezaměstnanost textilního a sklářského dělnictva s poměry, které byly v „Přítomnosti“ již několikrát ilustrovány, že byla objevena na radnici zpronevěra přes 300.000 Kč. Město je na hranici menšinového území, kde do převratu vedli správu věci obecních Němci, hlavně úředníci továren. Po téměř dvou letech není ještě případ vyřízen a zlikvidován.

Kontrola, revise, vyšetřování, hledání spravedlnosti, obava, aby nebylo ublíženo, přepracovanost soudů atd. — to všechno jest správné — ale vyložte nezaměstnaným dělníkům, pod tíhou daní a přírůžek klesajícím živnostníkům, majitelům domků, z jejich výnosů na 50% odevzdávají bernímu úřadu, že za dva roky nemohla být provedena likvidace, vyložte jim, že zadlužené město musí dávat nějakou, třeba menší gáží obviněným nebo obviněnému, pokud nebyl odsouzen — mluvte jazyky andělskými nebo ďábelskými — nebudete pochopeni.

Rízení není ještě skončeno, obvinění se procházejí spokojeně po městě, a již propuká ve vedlejší obci aféra nová, další zpronevěra a zase tak jako od počátku ad infinitum. Jest jasné, že tento stav neprospěje ani k pochopení demokracie ani k pochopení obrany tohoto systému. Lze se divit, že Němci využijí zpronevěry agitačně, že ukáží na osobu českého starosty, městského tajemníka — bývalého legionáře, že Henleinova strana zde prudce vzrůstá a že jí jsou odevzdávány i hlasy české s podotčením, že takové případy za německého režimu nebyly možné!

To jest v malém. Vezmete-li pak do ruky naše noviny, shledáte, že chrlí jednu aféru za druhou. Z agitačních a stranických důvodů nabubří, zveličí a pomlouvají hůř než klepavé báby, aby vynikla panenská čistota a neúplatnost vlastních straníků. Krade se, zlodějna, korupce, zpronevěry, 60 milionů fond X, neznámé množství milionů fond Y, sanace družstev, bank, benzínová, lihová, pražcová aféra, aféra s přehradou, s kde jakou stavbou, dodávkou; ten politik, před válkou nemajetný, má dnes velkostatek, onen má přepychovou vilu, ten jest ve správních radách těch a těch podniků, onen jest předsedou těch a těch výdělečných společností, onen bere patero gází, tamten dostal jen na tantiémách tolik a tolik — prostě nekonečná řada.

A stát? A myšlenka demokracie? Prostí lidé čtou, stále čtou a uvěří. Nikdy jim nevymluvíte, že to není tak zlé. Napak, jest to horší než myslíte, ale „novináři“ a zvláště ti „nezávislí novináři“ jsou přinuceni mlčet, neboť jest tu tiskový zákon! Leccos by pověděli, jen kdyby mohli, ale když jim byl dán k vůli takové jedné aféře náhubek!

Tak jako v demokracii dovedeme často jen z konkurenčních a stranických důvodů bombasticky aféry tvořit, nafouknout, zveličovat a účinně šířit defaitismus, tak nedovedeme jejich likvidace propagačně zužitkovat. Okolní diktatury získávají pro sebe rychlým a rázným vyřešením podobných případů mnohé sympatie, ale dovedou toho také v tisku náležitě využít. Jak byl potrestán korupčník ze zapadlého městečka východní Sibíře, se dozvíme, kde který sabotážník byl odstřelen, dozvíme se dokonce rozhlasem, ale, jak jsme udělali pořádek u nás, se často nedozvíme.

Tento stav jest nebezpečný pro demokracii v normálních dobách. Dnes, kdy jsme obklopeni mořem psychologicky zcela odlišně zpracovaných a vychovaných mas, kdy chceme vytvořit prostředí, v němž každý má být ochoten dáti v oběť své jmění a život, kdy chceme být národem „mužů“, „charakterů“, jest rychlá, rázná a přísná likvidace korupčních zjevů, zpronevěr atd. jednou z podmínek existence demokracie. Slovo mají ne novináři, ale zákonodárci, vláda, soudy. Sebe lepší teoretické uvažování, obžaloby a výkřiky málo tu prospějí, nebude-li vidět činů.

Dr. B. Mařan.

Odpověď z Obce sokolské

P. T. redakci neodvislého týdeníku „Přítomnost“,

Praha II., Národní tř. 18.

V 23. čísle Vašeho listu byl otištěn článek nadepsaný „Netvořme legendy“, v němž pisatel podepsaný značkou ih. píše o tom, že podle jeho informací „je dnes už čas, aby se řeklo a vědělo, kolik politikaření se nahrulo do Tyršova domu, když Obec sokolská měla se ukázat být Masarykovou a doporučit svým členům poslancům a senátorům, aby poslechl odkaz odstupujícího presidenta Osvooboditele a volili druhého presidenta republiky tak, aby se stali sokolstvem Benešovým“. V dalším se pak tvrdí, že se tu předly nitky rozmanité politiky, že se kompromisáři, politikaři ve sboru, který ujišťuje svoji nepolitičností.

Máme za svoji povinnost zjistiti, že tyto informace, jež si pisatel získal z důvěrné schůze, jsou nesprávné, a že tedy také závěry z nich činěné jsou vadné. Můžeme zjistiti, že rozprava o prohlášení, jež ČOS v této věci učinila, ani jediným projevem nezabředla do politikaření, ale že šlo především a hlavně o to, má-li se k volbě presidenta činiti vůbec jakékoliv prohlášení — ostatně po prvé při takové příležitosti vůbec — a jak toto prohlášení stylisovati, aby bylo šetřeno základních ustanovení ústavních, že není dovoleno poslancům a senátorům dávatí jakékoli příkazy a těmto že není dovoleno je přijímatí. Nešlo tedy vůbec o uplatnění názorů politických, ale především o to, co je československému Sokolstvu nejuvážlivější, to jest úzkostlivé dodržování zákonů a řádů republiky a přísné politicky nestranného rázu Sokola a sokolství.

Předsedající starosta ČOS dr. Stanislav Bukovský měl příležitost v této schůzi zjistiti, že se neozval ani jediný hlas, ani jediná věta, která by poukazovala k tomu, že by se Sokolstvo mělo a mohlo v nejmenším odchýliti od věrnosti k Masarykovým zásadám a od jejich důsledného uplatňování ve své praxi.

Jsou tedy i závěry v tomto směru činěné naprosto mylné a vadné.

Byli bychom Vám vděční, kdybyste tyto skutečnosti zjistili v některém z příštích čísel svého listu, aby tak byl dán průchod pravdě.

V plné úctě Československá obec sokolská.

Za starostu Jos. Truhlář.

JASNÉ ZŘENÍ - VKUSNÝ VZHLED!
Americké brýle Ful Vue
„OKULARIA“, PRAHA, Václavské nám. 57, nad Lützowovou

DIPLOMAT

náš nový dopisní papír distinguovaných kruhů vyhovuje nejpřísnějším nárokům vyhraněného vkusu a hodí se znamenitě pro písemný styk s neuvážlivějšími osobnostmi. Je to bělostný klasický krásný papír s jemným nelesklým povrchem, obálky jsou opatřeny vložkou z šedého hedvábného papíru (aby byly neprůsvitné). Na skladě jsou čtyři velikosti a zašleme k výběru ochotně vzorky na požádání.

KAREL KELLNER, PRAHA, Václavské náměstí 61 - Dlouhá třída 17

Svět knih

KULTURNÍ ZPRÁVY

Roč. 6. Číslo 26

Josef Hora:

ZASNĚNÝ VLAK.*)

*Na neshledanou, vteřiny,
zastávky, šátky, lesní rohy,
dobrou noc, sny mé obtíny,
jež snil jsem, jak vás snil tak
mnohý,*

*dobrou noc, metafory mé,
v nichž stanouti jsem chtěl dát
časů,*

*zpět vodě plout. Zda užítme
kdy stín, jenž vtělil se v mém
hlasu?*

*Dobrou noc. Sedě nádraží
mi jako kotva v srdce padlo.
Nesu v dav, jenž mě poráží,
svou hůl, svůj plášt, své zavazadlo.*

*) Ze sbírky „Tiché poselství“.

POZNÁMKY

NOVÝ ŽIVOT.

8. číslo uměleckého měsíčníku „Život“ potěší milovníky výtvarného umění krásnou studií Pierre Courthiona o kresbách Claude Lorraina, doplněnou 8 celostránkovými přílohami, reprodukcemi ta nejvýznamnější díla velkého umělce francouzského, a článkem „Československé státní sbírky na zámku v Konopišti“, poukazujícím na umělecké hodnoty konopištské sbírky, z níž tu vidíme v dokonalé reprodukci na krídlovém papíře 10 jedinečných kusů. Mimo tyto dva články základní čteme v tomto čísle Života ještě důležitý a zajímavý příspěvek „Dluh básníkovi ne-

Nakladatel a kultura

Nejen autor, ale i nakladatel a s ním i knihupeccký svět jsou důležitými veřejnými činnými ve službách kultury. Nakladatel propaguje a socializuje vědu a umění, zasahuje do politiky, uvádí na přetřes vážné životní otázky. Jeho slovem jsou knihy, které fiske a vydává, ačkoliv je sám nenapsal. Nakladatel má svoji tribunu a má své věrné a vděčné posluchače, jichž není deset nebo sto, ale tisíce.

Jan Laichter

splacený“ o rozdílném romantismu Máchově a Alšově, v němž se poukazuje na to, že český výtvarný genius k jádru Máchovy poesie ještě nedospěl. Splacným dluhem naproti tomu nazývá pisatel článku Krémovu pantheonickou edici Máchovy, jež vyšla v jediném, jubilejním svazku, pod názvem K. H. Mácha: Dílo. Kromě aktuálních poznámek na okraj kulturního života, čteme zde ještě báseň Jana Zahradníčka, Stanislava Hanuše a článkuček Josefa Hory „Bratřím bratřím neznámý“ o Máchovi, kde je zvlášť důležitý postřeh o gotické scenerii poesie Máchovy. Číslo je zahájeno Rabasovým oslovením p. presidenta u příležitosti návštěvy deputace Umělecké Besedy, již president E. Beneš přijal dne 27. května.

NOVÉ KNIHY*

(Dokončení)

A nyní na hranici léta a na počátku horkých dnů připomeneme si knihu nadmíru studenou alespoň prostředím, ve kterém se odehrávají její neuvěřitelné a někdy doopravdy neskutečné příběhy. Čtvrté vydání knihy moravského polárníka Jana Welzla „Třicet let na zlatém severu“ je opravdu skvělým úspěch humoristického cestopisu — nebo co vlastně to ten Welzl s Edvardem Valentou a Bedřichem Golomkem napsali. „Hovorná šváda strýčka Welzla“, tak charakterisoval tuto podivně svěží, rozmarnou a prostou knihu spisovatel Karel Čapek. Romantické a dobrodružné a při tom zase úžas-

* Literární okénko moravsko-ostavského rozhlasu.

KDYBY ŽALUDEK MLUVIL

ŽÁDAL BY Poděbradku

FEUILLETON

Václav Černý:

HOROVO TICHÉ POSELSTVÍ

Když se člověk v řídkých a požehnaných chvílích, kdy je mu možno vzdálit se na okamžik z rušných a roztěkaných ulic a tržišť života a zapomenout na zájmy, jež ho k nim prakticky pojí, ocitne sobě samému tváří v tvář a zahledí se do sotva tušených koutů jeviště, jímž jest jeho duše, zaslechne v sobě melodii, chvílemi naléhavou a mocně zvlněnou, častěji jakoby z neznámých dalek k němu vábívě zaléhající, chvílemi blahou, bezmála veselou, častěji tesklivou, nepředvídatelnou v jejím spádu, obrazech a obsahu, melodií, jež — vnímána nebo nevnímána — trvá od počátku do konce našeho života. Tot melodie našeho vnitřního života, zpěv naší duše. Tot království největšího básníka mladé naší generace, Josefa Hory.

Definujeme krátce jeho svět, nasloucháme krátce jeho tichému, ale významnému poselství!

„Já po vodě šel však a cítil
jsem něhu
všech písní, jež hlavou mi bloudily.
Bláhovi, která se utopit mohu,
sám jsa jen vlna, kvů času a zpěv?“

Ponořen do plynoucího proudu času, jehož je částí, jevištěm a zrcadlem, ztotožniv se svou láskou s tím, co melodie života obsahuje jedinečného a steží vyslovitelného, uskutečňuje tu básník přímé vnímání ducha duchem, stává se na chvíli tím, čím je živý čas: plynou, proměnnou, barvitou, živoucí jednotou, nepředvídatelnou, nedělitelnou. Nedělitelnou . . . : když nasloucháme melodií, máme ten nejdokonalejší dojem sukcesivnosti, postupnosti, a přece je to sama plynulost melodie a nemožnost ji rozložit v části, jež v nás probouzí tento dojem. Nemozno zde rozložit melodií, rozptýlit ji na jednotlivé, nesouvislé noty, na „předtím“ a „potom“; zde právě vnímány okamžik melodie předpokládá a obsahuje v sobě všechny zvuky přečasné a z nich čerpá dojem, jímž působí. Melodie živoucího času není jiná: přítomná chvíle tu přináší s sebou a obsahuje mi-

nulost a napovídá budoucnost do značné míry. To jsou její hloubky, to je její syntetickost. To jsou daleké průzory poesie Horovy, tof mohutná syntetickost jeho lyrické zkratky. Zde se skutečnost nejeví už staticky, jako v popisu, líčení, analýse, zde se vyjadřuje dynamicky, v plynulém vznechu tvůrčího elánu. Co bylo nehybného a zledovělého v naší přestavě věci, se prohívá a dává v pohyb. Mocný vzneht strhává bytosti i věci. Citíme se pozdvížení, stržení, unášení. Žijeme silněji a toto zintenzívnění života přináší s sebou pocit, že vcházíme ve styk s hlubokou podstatou jsoucna. A čím více se noríme do tohoto pocitu života ve své skutečnosti objeveného, tím více víme, že se ocitáme v sousedství Principu, jenž je podstatou skutečnosti, jehož jsme všichni účastní a jehož věčnost je věčností tvůrčího života. Ó zajistě, to o čem nás poučuje Horova lyrika času, není malou věcí: abychom dosáhli pocitu absolutna a setřásli dojem věčné relativnosti, v níž žijeme, nesmíme toužit po tom, vymaniti se z času; dlužno naopak s ním vejit v styk láskyplný a co nejbezprostřednější

Konrád Heiden:

JAK VYPADÁ HITLER.*)

Roku 1922 se ptal „Simplicissimus“ svých čtenářů, jak vlastně vypadá Adolf Hitler. „Simplicissimus“ byl tenkrát nejlepší německý humoristický časopis a Hitler byl již nejlepší německý řečník. Přesto vědělo doopravdy jen několik tučtů lidí, jak vypadá, a otázka „Simplicissima“ trefila do černého.

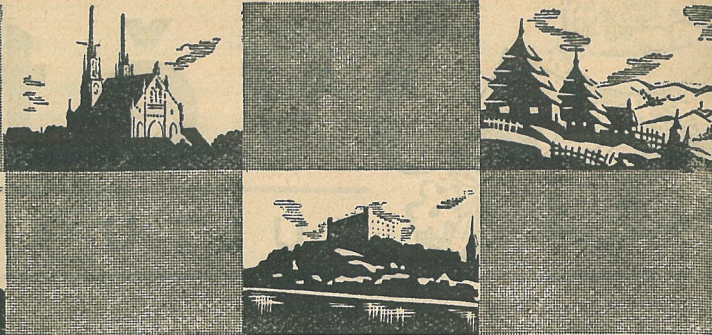
Adolf Hitler si zakázal, aby byl fotografován. Ve svých schůzích to uměl rafinovanými osvětlovacími triky zařídit tak, aby jej bylo vidět jen na polovic. Když vstoupil do sálu, prošel rychle uličkou SA a byl pro většinu přítomných jen prchavým dojmem. Když stál na tribuně, bylo vidět v zakouřeném žlutém světle gestikulovat vyzáblou postavou v černém kabátě, často se rychle nakláníjící do předu; obličej byl napolovic zahalen světle-hnědým vousem. Nechtěl, aby ho lidé venku poznávali.

Jen docela málo lidí vědělo, že lze černou postavu často zastihnouti v malé vinnárně Osteria Bavaria v malířské čtvrti Schwabingu nebo také v Heckově kavárně v Hofgartenu. Tam natahoval ukazováček, když bral do ruky vidličku nebo sklenici, a když mluvil, padly pozorovatelé do oka jeho četné uklony a jeho poněkud nepřírozeňý zdvořilý úsměv. Ale i ten, kdo ho tu viděl, si těžko z něho zachoval trvalý dojem, tak neurčitě vypadal se svými hladkými vlasy, namazanými brilantinou, s pěšinkou skoro uprostřed hlavy, s korektním nosem, s korektním knírem, s korektní vlnkou — muž jako z výkladní skříně. Když cizí novinář jednou poněkud fantasticky účil jak Hitlera zastihl v romantické uniformě mezi jeho „podvůdci“ při vládebné poradě, napsal „Völkischer Beobachter“ s útrpným pohrádním: „Při tom je známo, že Adolf Hitler stále nosí dlouhé kalhoty.“

To všechno „Simplicissimus“ nevěděl, ačkoliv jeho kreslíři často sedali v Osteria Bavaria hned vedle stolu neznámého Hitlera. Tak podali vešle a bezstarostně řadu kreseb, jak asi vypadá Hitler. Projevuje se snad mocná energie v nepřiměřeně bradě, ale v malém čele? Nebo má, jakožto duch tvůrčí, právě naopak mohutnou lebku? Podobá se Napoleonu nebo Bismarkovi? Tak se kreslíři bezradně namáhali s podobou muže, o něž se už přela celá veřejnost, zdali je to geniální anebo směšný politik, a o němž se aspoň shodovala v tom, že je to politik zábavný. Kreslíř se konečně rozhodl, že nakreslí stůl se džbánem piva, s uzenkou a s řečnickou; nad to nakreslil černý mrak, z něhož sršíblesky, a nahoru napsal. Zjistili jsme, že Adolf Hitler vůbec není člověk, nýbrž stav. Mínil tím: závořelý německý šosák, bavorské vydaní.

A na tom bude po všechny časy něco pravdy. Hitler je stav Německa.

*) Z knihy „Adolf Hitler, život diktátora“.

ně, až komicky banální příběhy polárního náčelníka Jana Welzla nám objevují arktické kraje v tak podivně novém světle, že se Welzlových „Třicet let na zlatém severu“ i po druhé a po třetí absolvuje snadno za dva večery napjaté, zaujaté a pozorné četby. To není ovšem romantika poetů, ale reálný smysl lovců a obchodníků, pologramotného chytrého muže, který mnoho zkusil, co nám stává před oči krásnou, zajímavou a divokou přírodou zlatého severu s jejími lidmi veliké morálky a velikých zločinů, mocné lásky i mocné nenávisti. A kdo ví, jak vznikala tato poutavá kniha, vzpomene rád a věděně nejenom Jana Welzla, který tohle všechno vypravuje, ale připomene si také s úsměvem a radostí dva dobré žurnalisty, Bedřicha Golomka a Edvarda Valentu, kteří obratnými otázkami za obětavých besed v Brně

s Janem Welzlem vlastně tuto knihu vytvořili tím, že svými zprávkami a dotazy vytahovali z Welzla všechno, co by sám byl jistě ani nevypravoval, protože, zatím co pro něho je život na severu všedním dnem, netuší, že pro bílého obyvatele jeho rodné země je to zdroj sensací, údivu a předmět zájmu nesmírně bohatého. Přebásnění prosté dikce Welzlova vyprávění v bodrou řeč knihy, uspořádání rozsáhlého materiálu a jeho jemné zpracování v knihu rafinované bodrou a epicky bohatou — to je práce skutečných spisovatelů „Třicet let na zlatém severu“ Golomka a Valentu. Podivuhodné příběhy polárníků, jejich boje s přírodou, zvířeli, zločinci a láskou, zimou, nocí a hladem, jejich úspěchy zlatokopecí a obchodní, všechno to, co připomíná Londona a ostatní literaturu tohoto druhu, je ve Welzlově knize jaksi dokonaleji lidské, více živé. A to

je také kouzlo té knihy a to je i příčina, proč se dostala v překladech do celého světa, jak jí to Karel Čapek na počátku její dráhy předpověděl. Čtvrté vydání Jana Welzla „Třicet let na zlatém severu“ vyšlo opět u Fr. Borového v Praze, tentokrát ve větším formátu, v grafické úpravě Ladislava Sutnara a s krásnými fotografickými snímky a mapkou. Je to kniha jako stvořená pro touhu po zábalné četbě na léto a spolu se dvěma ostatními svazky Welzla „Po stopách polárních pokladů“ a „Ledovými povídkami“, o kterých jsme zde již rovněž referovali, tvoří pozoruhodnou trilogii poutavého a radostného čtení. Rovněž u Borového v Praze vychází právě již desáté vydání „Italských listů“ Karla Čapka, radostného literárního cestopisu Itálií v cyklu feuilletonů, v nichž pozoruje Čapek všechny druhy okouzlujících a zábavných věcí a nachází přes-

né věty pro jejich popis. A tam, kde slova nestačí, dovede vyjádřit své mínění velmi ilustrativními kresbičkami. To napsal při prvním vydání Italských listů anglický tisk roku 1932. Kromě zmínky o kresbičkách lze tato slova při všech dalších vydáních Italských listů opakovat.

KAREL ČAPEK: ITALSKÉ LISTY. 10. a 11. vydání. I nové vydání, již 10. a 11., Čapkových rozkošných „Italských listů“ zaznamenáváme jako radostný fakt, že víc a víc se stává průvodcem čtenářů, toužících po poznání cizí země, sám básník. A že právě Karel Čapek, jeden z nejradostnějších cestovatelů, který svým okouzlujícím i zábavným způsobem vyprávěče i ilustrátora dovede ukázat na všechno, co si zaslouží, abychom to znali, a věděli o jeho existenci.

a z jeho lůna vyrvatí skutečnost tvůrčího vývoje, který je podstatou jeho a všeho.

Takové je tedy království Horovo. Vidno, že je méně básníkem problémů, a více básníkem věcí či lépe jistot. Hluboká bezpečnost pocitu životního, kterého se dotvořil, metafyzická jistota jeho pohledu na svět jsou v naší dnešní poezii ojedinělé. Po této stránce lze opravdu říci, že Hora je básníkem, jenž došel k svému cíli. A došel k němu po cestách neprošlápaných. Velkým básníkem času, plnouceho času byl u nás ovšem už Mácha. Ale jeho tragický pocit času, jakožto schránky strašného „nic“, je podstatně jiný než Horův. Hora, tot básník času tvůrčího, věčně narůstajícího, stál se obnovujícího, v němž na rozdíl od Máchy (diametrální rozdíl) nic se neztrácí, vše navždy trvá; u něho milovaná bytost, když zemře, je klíčem, který nám „čas dokorán otvírá“. Chcete-li jediný výraz, Hora je básníkem času „sub specie durationis“. Zde je jeho novum, zde je i jeho naprostá modernost, zde jest jeho výboj. Ele, autor, to jest auctor, čili rozmnožitel! Auctorem zvali staří Římané vítěze, který rozšířil vítězstvím hranice své vlasti. Hora rozšířil oblasti naší současné poesie, dobyv jí na sobě nový způsob prožití života a času, života v času. Vynalezl nový pocit, vytvořil novou, originální emoci. Neboť city jsou vynalézány, emoce tvořeny. Bylo správně řečeno, že ho pravděpodobně odjakživa probouzely v divákovy jisté pocity, ale že teprve Rousseau stvořil k nim emoci novou a originální; dnes je tato emoce běžnou mincí, neboť Rousseau jí uvedl do oběhu; nicméně ještě dnes prožíváme ji plněji při četbě Rous-

seau než při pohledu na hory. A emoce ta nese právem tvůrcovo jméno. A stejně bude se jménem Horovým spojována osobitá nota lyriky našich let, jež v něm vyzpívala svůj pocit plnouceho času, vlastního to rozměru lidské duše, jenž je svobodným, tvořivým vývojem, dynamickým vzruchem neopokovatelných, ale netrácjejících se okamžiků, vrůstajících věčně do živé syntesy ducha-stvořitele.

— Jakým slovem zprostředkovat originální emoci básnickou? Slovo vyjadřuje to, co je na domech lidí stále, všem společné, neosobní; nutně petrifikuje a banalizuje city původní a osobní. Cit, emoce jsou slovem pojmenovatelné, až když ztratily svou jedinečnost. Tot říci, že myšlenka, a tím spíše básnická myšlenka je nesouměřitelná s řečí. Jak přemoci ducha tíže, který je v slovech? Jak promluvit, aby byla řeč útekem před slovy? Aby byla vrácena citům přes odpor slov jejich původní, živoucí individualita? Nutno mluvit obrazem a hudbou, je odpověď Horova. A žádná studie o jeho poezii, která neprostuduje tyto dva zcela podstatné prvky jeho výrazu, nebude úplná.

Alespoň na několik rysů metafory a hudby Horovy upozorníme, opírajíc se zvláště o první dva oddíly „Tichého poselství“, jež jsou zlatým hřebem celé knihy: o „Nebe nad Slovenskem“ a o „Zasněžený vlak“. U básníka Hory se cit vyvíjí ihned v obraz a tento v slovo, poslušné ihned rytmu a vysoce hudební. Vnímající jeho obraz, pociťujeme zároveň emoci, která byla jeho ekvivalentem.

„Dobrou noc, metafory mé,
v nichž stanouti jsem chtěl dát
čas...“

Lepšího určení dojmu, jímž působí Horova metafora, bychom stěží našli. A nyní pocíťte v několika veršících něžnou, poklidnou krásu obrazů, v nichž se soumrak měkce stele kol našich skrání: „Tíšino času, šero padá / a padá na království tvé. / A padá na nebesa věrná / přehráši hvězdných korálů. / A padá, setba nepřeborná, / do modravého úvalu.“ Zde je obraz nabit celým světem vjemů zrakových a splyvajících s nimi jemných doteků hmatových: soumrak se klade jako lehounká ruka na naše oči a beze zvuku se vlíná, jako pobídnut křídlem času. Hora rád metaforou zkonkretňuje: „Svět setel jak světlo dní“, nebo „režný jak chleba odchází den“; den: a vy cíťte obrazem barvu jeho oblohy, chuť jeho vzduchu, ráz vzpomínek, jež probudil, a smutek, chudobu, planost, které v sobě choval. A na druhé straně básník opět přenese věci a děj do snu, do vzpomínky: tu obraz činí zase z věcí a dějů jen kyvy času, plynulého, průsvitného, zduchovněného: „(kosa) v trávě jak modrý pláminek / se chvěje vinou vzpomínek...“ Hmota a duše jsou tu obráceny jedna v druhou, a poesie, zůstávajíc zpěvem tohoto konkrétního, smyslového světa a jako on hutná, určítá a prostě pozemsky kvetoucí, je tak opravdovým „větkávním věcí do ticha“, šera, snu, duše.

Ale občas básnický by se v naší mysli nerealisoval tak mocně, nebyť rytmu a prvků hudebních, v nichž se duše, ukolébána, zapomíná jako ve snu, aby pak myslila, cítila a viděla jen už s básníkem. Působí-li na nás zvuk hudební mocněji než zvuk přirozený (t. j. třeba slovo popisné), je to proto, že příroda se spokojuje vyjadřováním citů,

kdežto hudba nám je sugeruje. Hora je znamenitým mistrem hudební sugesce básnické. Nakažlivost jeho citů je tomu úměrná. Kouzelná náladovitost básnických zvuků je doložitelná nesčíslněkrát. Budíž nám dovoleno upozornit jen na trojí důkaz a prvek! Především na virtuosní použití jasného, světelného, jásavého vokálu „a“ ve vstupní strofe cyklu „Nebe nad Slovenskem“: „tato „a“, jichž je v zmíněné strofe třináct z celkového počtu devětácti vokálů (tedy plná třetina), zpívá, jásá, volá slávu, zve k díkůvzdání, kleká k modlitbě; a celý ten vstupní zpěv je také hymnickým chvalozpěvem poutníka, sestupujícího s hor do milovaných údolí mladistvé, krásné země: jitrní zvuk a jitrní nálada. — Nebo vizte epizeuxis opakovaného slova v překrásném čtvrtém čísle téhož cyklu: „Nech zabloudit mě v horské sněhy, / nech trástí se mě závratí, / nech padat mě v proud rychloběhý...“ atd.“ Opakovaný výraz zdůrazňuje rytmus, zrýchluje jej a stupňuje myšlenku v mocné forte. Pěkných epizeuxis je v této knize mnoho. — A ještě si všimněte třeba citového účinku nejzvučnější české dvojhlasky „ou“, třikrát se vracející a sugerující slavnostní, pomalé, leče truhlivé tempo pochodu: „korouhve poutí jdoucích do Trnavy...“ — Oba poslední prostředky slovní hudby jsou i typické máchovské. I Mácha byl básníkem, v jehož duši nálada, cit, emoce probouzely ihned a přirozeně hudbu, rytmus a takt zpěvný zároveň s obrazem básnickým. Což nás pučí k tomu, abychom — po krásném daru „Tichého poselství“ — tím neptřelivěji očekávali „Máchovské variace“, které nám Hora pro tento jubilejní rok slíbil. (Liter. noviny.)